

# גליון קנין תורה

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

יו"ל ע"י חבורת קנין תורה

בעזה"ש"ת

נציבי חודש טבת

משפחת רובין שיחיו

לע"נ הרבני החסיד המפורסם  
מו"ה ארי' (לייבל) ב"ר יונה ע"ה

עמודי יו"ל  
באבוב

חבורת קנין תורה

אין הודעה מקוון אלא בחברה

ד'באבוב

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

## שינון לחזרה

תמצית שקלא וטריא עם ביאורים והערות

מס' בבא בתרא דף מב: עד דף מז.

בבא בתרא גליון י'

פר' ויגש - שמות  
תשפ"ו

שינון לחזרה

עמוד א'  
שאלות ותשובות  
עמוד י"ח

משלם לי, או זקפתים עליו במלוה. אי נמי מנהג אריסים לעבוד קרקע עשר שנים, וחמש שנים אוכלין הבעלים כל הפירות של כל השדה, ואחר כך אוכלין אריסים חמש שנים כנגדן.

(ד) אפוטרופין.

**אבוה דשמואל** ולוי חבירו שנו במשנתנו, ששותפים [ואפוטרופין] הוא דאין להם חזקה, אבל לא שנו במשנה דין אומן. דכל שכן היא דאין לו חזקה, דהא אין לו חלק כלל בהכלי דנימא מיגו דהיה לו חלק בו קנה מחבירו את חלקו, אלא ודאי לתקנן ניתן לו ואין לו חזקה.

אבל **שמואל** גרס במשנתנו דאומן אין לו חזקה, אבל שותף באמת יש לו חזקה. דאם איתא דלא מכר לו שותף האחר חלקו, היה לו לעבוד את האדמה ולאכול הפירות בשותפות. וכיון שרק שותף אחד אכל הפירות, יש לו חזקה כנגד שותף השני.

ואזדא **שמואל** לטעמיה, דאמר **שמואל** השותפין מחזיקין זה על זה, שאם האחד מחזיק בחלקו ובחלק חבירו ג' שנים הוה חזקה.

הקשה **רבי אבא** לרב יהודה במערתא **דבי רב זכאי**, מי אמר **שמואל** שותף יש לו חזקה, והאמר **שמואל** שותף שמחזיק בכל השדה גם בחלקו של חבירו 'כיווד ברשות דמו' – כלומר כאילו נתן לו חבירו רשות וצוהו להיות במקומו כדין ארים. ולכאורה

### דף מ"ב ע"ב

אומנין שותפין אריסין והאפוטרופסין

במשנתנו תנן אלו דאין להם חזקה:

(א) האומנין – בעלי אומנות שמוליכין להם בביתם לתקן כלים, כגון צבעין או כובסין או חייטין או סורקי בגדים, שאם מוענין על כלים אלו שלקוחים הם בידם, אין להם חזקה.

(ב) השותפין שלקחו קרקע בשותפות, והחזיק אחד בחלק חבירו ואכל כל הפירות שלש שנים, אינה חזקה. שכן דרך שותפין לאכול זה פירות שלש שנים או ארבע שנים, ואחר כך יאכל זה כמו כן.

(ג) האריסין שיורדין לתקן הקרקע למוחצה לשליש ולרביע, אם מוען שני חזקה החזקתי בקרקע ואכלתי הפירות, אינה חזקה. שיכול המערער לומר לאריסות הורדתיו, ודמי הפירות היה

<sup>6</sup> ובגמרא יתבאר האם גירסא זו במשנתנו נכונה הוא לאומן אין לו חזקה.

<sup>7</sup> לא בחזקה שלש שנים מיירי, דקמס אומן לא שייך לאל במטלטלין, וחזקה שלש שנים לא נאמרה לאל במקרקעי. אבל במטלטלי מי שהוא מוחזק בשל חבירו אפילו שעה אחת שאנו רואים שיוצאים מתחת ידו, אף על פי שיש לחבירו עדים שהיה שלו, נאמן זה המוחזק לומר לקוח הוא צדי, דקמס לוקח מטלטלין מחבירו בלא עדים הוא קונה ובלא שטר, מוח' מדברים העשויין להשאל ולהשכיר ואמר לקוחין הן צדי דאין נאמן, דקיימא לן במס' שבעות (דף מ"ו:). והכא נמי גבי אומנין, אפילו דבר שאינו עשוי להשאל ולהשכיר ועשוי לשלחו לאומן כדי לתקנו, אין לאומן חזקה לטעון לקוח צדי, מאחר שיש עדים לאידך שהיה שלו וטוען שלחמיו לך לתקנו.

והא דאמר שמואל שותף אין לו חזקה, איירי בשדה שאין בה כדי חלוקה. ולכן המנהג הוא לאכול זה שלש או ארבע שנים שלמות כל השדה, ואחר כך יאכל זה שלש או ארבע שנים, דלשניהם ביחד אינו כדאי.

• על הא דאמר שמואל שותף כיוור ברשות דמי, הקשו בגמרא דאם בא לאשמעינן רק דשותף אין לו חזקה, לימא להדיא 'שותף אין לו חזקה'. תירץ רב נחמן בשם רבה בר אבהו, דבא לאשמעינן גם דשותף נוטל כדין ארים שיורד ברשות, ונפקא מינה: (א) שאפילו ב'שבח המוגיע לכתפים' – גמר פירי כגון קמה לקצור וענבים לבצור, נוטל כל החצי כדין אריסי העירי. (ב) שנוטל חלקו אפילו הוא שדה שאינו עשוי ליטע אלא לזריעה, אם נמעה הוא, נוטל כל דינו כאילו הוא שדה העשוי ליטע, כדין היורד ברשות.

## דף מ"ג ע"א

### שותפין מעידין זה לזה

אמר שמואל, שותפין מעידין זה על חלקו של זה, וזה על חלקו של זה, להעמידה בידו אם בא אחד מן השוק לערער עליו, ולא הוי נוגע בעדות.

והכי קיימא לן, דיש חילוק בין שדה שיש בה כדי חלוקה לשדה שאין בו כדי חלוקה.

והך עובדא לעיל (דף כ"ט): דרמי בר חמא ורב עוקבא בר חמא דזבון אמהתא בשותפות, מר משתמש ראשונה שלישי כו', ופרשין טעמא שהם נהגו כן כי היכי דלא ליחזקו אהדדי, הוא הדין דאי היה כל אחד משתמש שלש שנים רשופין לא תהי חזקה, דהא לית בחדא אמתא דין חלוקה, והלכך לא תהי חזקה. אלא דאינהו דאחזקו בסירוגין משום דלמא לא ידעי העדים לסוף ג' שנים שלקחה בשותפות, ויטעון המחזיק בה שאינו שותף ותהי חזקתו חזקה.

מה שאין כן יורד שלא ברשות, דאינו מקבל אפילו בשדה העשויה ליטע אלא כקבל שמיד נוטל שכרו ומסתלק, ואינו כל כך כמו ארים שמקבל למחצה לשלש ולרביע; תוספות ד"ה שכן ציינו דעת הרשב"ם.

וצרמב"ן ציאר דברי הרשב"ם, דצפירות שהגיעו לכתפים כשיירד בה קאמר, שליוורד שלא ברשות היה יכול לסלקו ולומר כיון שהגיעו לכתפים איני צריך לאריסותך שהרי עומדין ליחלש, אבל יורד ברשות נוטל כיון שצריכין קמא לקרקע.

מי שירד שלא ברשות, שמין לו וידו על התחמונה; אם השבח יתר על היציאה נוטל את היציאה, ואם היציאה יתר על השבח נוטל יציאה שיעור שבח. דהנה נתבאר במס' בבא מציעא (דף ק"א), שהיורד לתוך שדה חצירו ונטעה שלא ברשות, אמר רב שמין לו וידו על התחמונה. ושמואל אומר אומדין כמה אדם רוצה ליתן על שדה זו ליטע. ואמר רב פפא דלא פליגי, כאן בשדה העשויה ליטע, כאן בשדה שאינה עשויה ליטע.

ולכן נקט שמואל הלשון 'כיוור ברשות', דהלכך נוטל בשדה שאינה עשויה ליטע כשדה העשויה ליטע. ואי היה אמר שמואל 'שותף אין לו חזקה' הוה אמינא דיורד על התחמונה הואיל וצלא רשות חצירו ירד.

הכוונה בזה למימרא דשותף אין לו חזקה, דהוי כארים שיורד ברשות, ולכך לא הוה חזקתו חזקה. תירצו בשלשה דרכים:

(א-ב) יש חילוק בין נחית לכולה ובין נחית לפלגא, ובזה גופא אמרי לה להאי גיסא ואמרי לה להאי גיסא;

(א) הא דאמר שמואל שותף יש לו חזקה, איירי בדנחית לכולה שדה שקנו שניהם, ומנהג שותפים ליטול בשותפות פירות כל שנה ושנה, או זה יטול חצי הקרקע וזה החצי, ולשנה הבאה מזה שלקח זה אשתקד יקח זה עכשיו, שכל אחד רוצה ליהנות בכל שנה מחלקו. ואם כן זה שהניח להחזיק להחזיקו ג' שנים בכל השדה, ודאי מכר לו את חלקו והלכך הויא חזקה.

והא דאמר שמואל שותף אין לו חזקה, היינו בדנחית לפלגא, דהיינו שהחזיק האחד בחלק המוכתר, ואמר חלקנו והגניע זה לחלקי והחזקתי בו שלש שנים. ואידך טעין עדיין לא חלקנו אלא כך התנינו בינינו שתאכל אותו חלק ג' שנים ואני אחר כך כמו כן ג' שנים.

(ב) הא דאמר שמואל שותף אין לו חזקה, היינו היכא דנחית לכולה, לפי שכן הוא מנהג השותפין לאכול האחד השדה שלש שנים, ואחר כך השני לעוד שלש שנים. והלכך זה שהחזיק בה שלש שנים לא מצי טעין לקוח חלקך בידי.

והא דאמר שמואל שותף יש לו חזקה, היינו היכא דנחית לפלגא, משום דסברא הוא דחלקו השדה, דאם איתא דניחא ליה ליהנות מחלקו בכל שנה ולא להמתין שלש שנים או ארבע שנים אחר חבירו כמנהג שותפין, לא היה לו לברר חלק אחד לבדו אלא יעשו בשותפות ויחלקו הפירות.

(ג) רבינא אמר הא וזה בדנחית לכולה, והא דאמר שמואל שותף יש לו חזקה איירי בשדה שיש בה כדי חלוקה – דהיינו שיש ארבע אמות לזה וארבע אמות לזה, דכיון דיש כדי לזה וכדי לזה אינו מנהג להניח האחד להקדים לו חבירו ג' שנים, אלא אם כן מכר לו חלקו.

צ. בהמשך הגמרא יתבאר שכונת שמואל היה להשוות שותף ליורד ברשות גם לשאר דברים, מדלא קאמר בהדיא 'שותף אין לו חזקה'.

ד. וכיון שאף לשמואל יש ענין שותף דאין לו חזקה, אם כן לעולם אפילו שמואל מני במתני 'השותפין', וכיון דמני השותף אין לו חזקה כל שכן אומן, ולכו"ע לא מני במתני 'האומנין', ולא נחלקו בזה שמואל ואבהו דשמואל ולוי, אלא שבה פליגי, דאבהו דשמואל ולוי מני שותף אין לו חזקה בכל ענין וכל שכן אומן, ושמואל אומר אומן אין לו חזקה בכל ענין אבל שותף יש ענין שיש לו חזקה; רשב"ם (דף מ"ג. צ.ש רבינו גרשום), ע"פ מהר"ם.

שהקנה לחבירו חלקו שהיה לו בשדה, יבא הבעל חוב ויטרוף אותה מיד השותף – שהרי הציה משועבדת לו, ויפטר הוא מבעל חובו. אבל אילו יטרפה המערער מיד השותף בעדים שיאמרו שלא היה לאלו שותפין חלק בה, לא יוכל הבעל חוב לגבות הימנה, והנה ליה לזה רשע ולא ישלם.

וכדאמר רבין בר שמואל בשם שמואל, דהמוכר שדה לחבירו שלא באחריות אין מצטרף עם עד אחר להעמידה בידו, ואף על גב דאי הוה מפסיד לוקח את השדה אינו יכול לחזור על המוכר שהרי מוכרה לו שלא באחריות, מכל מקום ניהא ליה שיעמוד השדה ביד הלוקח מפני שמעמידה בפני בעל חובו.

תירצו, דהא דשותף שנסתלק יכול להעיד לשותף חבירו, איירי כששותף המעיד קיבל על עצמו אחריות על מה שהקנה לו, שאם יוציאוהו מיד השותף יצטרך לשלם לו דמיו. נמצא דאין לו תועלת בזה שישאר הקרקע ביד חבירו השותף כדי להעמידה לפני בעל חובו, דהרי אם יגבהו בעל חובו, יתחייב הוא לשלם לחברו, והלכך מעיד עליה.

והנה אין לפרש שקיבל על עצמו אחריות דעלמא – אם יבוא אחד להוציא מידו שלא בשביל חוב חבירו אלא מערער אחר שבא לומר 'שדה זו של אבותי' או 'שלי היא' שישלם לו, דאז כל שכן דנוגע בעדות הוא כשמועיד להעמידו ביד זה, דניהא ליה שתהיה בידו, שאם יוציאוהו ממנו, יחזור השותף עליו שישלם לו הקרקע שהוציאו מידו.

אלא איירי כששותף המעיד קיבל עליו אחריות דאתיא ליה מחמתיה, שאם יטרפוהו מיד שותף חבירו בשביל חובו שחייב לאחרים, יהא חייב להחזיר לו הדמים. הלכך מעיד עליה גבי ערעור דעלמא להעמידה בידו, לפי שאין לו תועלת להעמידו בפני בעל חובו. דמה הנאה יש לו אם יגבנה בעל חוב מיד זה ולא יהא כנגדו לזה רשע, סוף סוף יהא לזה רשע ולא ישלם גבי חבירו השותף שקיבל עליו אחריות וחייב לשלם, ואין לו. נמצא דנכנס בעל חוב זה במקום בעל חוב ראשון. וגם אם לא יעיד לו מה מפסיד, דהרי לא קיבל על עצמו אחריות דעלמא, וממה נפשך בין יעיד בין לא יעיד בעל חוב אחד הוא דיש לו דהוי כנגדו לזה רשע ולא ישלם.

" דהיינו שלא ניהא ליה שיהא 'לזה רשע ולא ישלם' צעני הצריות. אבל כלפי שמיא ודאי אין לו להעיד שקר כדי שלא יהא 'לזה רשע ולא ישלם'; ר"י מייגש. "

" ולקמן יתבאר דאיירי כשאין לו להמוכר קרקע אחרת שיגבה ממנו בעל חובו, והלכך יגבה משהו זה, וניהא ליה בזה כדי שלא יהא 'לזה רשע ולא ישלם'.

והקשו בגמרא, למה באמת מעידין זה על זה, הא נוגעין בעדותן הן, דכל זמן שלא חלקו לגמרי אם יטול שום מערער כלום מן השדה יפסידו שניהן, ונמצא דלעצמו מעיד.

מתחילה תירצו, דאיירי כשכתב השותף שמעיד להאי מחזיק דין ודברים אין לי עמך בכל השדה ואפילו על חלקי, שהכל שלך, והלכך כשר הוא להעיד עליו.

אבל הקשו בגמרא, דאף אם כתב לו כן מאי הוי, הרי אינו לשון מתנה ואכתי נוגע בעדות הוא. דהא שנינו בבביתא, שותף האומר לחבירו דין ודברים אין לי על שדה זו, ואין לי עסק בה, וידי מסולקת הימנה כלומר לא יהא לי עסק בה, ומכלל אתה שומע שהכל יהא שלך – אלא שלא הוציא הדבר בפירוש מפיו, לא אמר כלום. דכיון דכבר יש לו חלק בשדה והוא אומר 'לא יהא לי חלק בו' אין זה לשון מתנה לחבירו אלא לשון תפלה הוא – הלואי שלא יהא לי חלק בשדה זו, וכל זמן שלא אמר 'יהי נתון לך שדה זו' לא יצא עדיין מרשותו.

אלא תירצו, דאיירי כשגם קנה שותף חבירו מידו בקנין סודר, והשתא כיון דאיכא קנין, מועיל התנאי.

• עוד הקשו בגמרא, דאף כששותף המעיד נסתלק מחלקו, מכל מקום נוגע הוא בעדות זו. דהא ניהא ליה שיהיה השדה ביד השותף, לפי שאם יש לו שום בעל חוב שהלוהו מעות קודם

<sup>א</sup> צאמת הוה 'צעל דבר' ממש ולא רק נוגע צדוות. והגמרא נקט לשון 'נוגע' משום דהמשך הגמרא אף לאחר אוקימתא שויתר על חלקו וכדומה, יקשה הגמרא לעדיין נוגע צדוות הוה; רשב"א.

<sup>ב</sup> והכי משמע 'דין ודברים לא יהא לי על שדה זו', דהיינו שעכשיו מסלק עצמו מן השדה, והא דנקט 'אין לי' דמשמע כבר אין לי, לשון חכמים הוה לומר 'אין לי' במקום 'לא יהא לי'.

והכי נמי הוה מלי לתרומי דאיירי כשהקנה לו חלקו, אלא רצותא נקט לאשמועינן דכדי האזינוהו ליה לשון מתנה.

<sup>ג</sup> דאין תופס לשון זה אלא בדבר שעדיין לא זכה בו, והוא מתנה עליו שלא יהא שלו כשיצא הזמן שעתיד לזכות באותו דבר, דאין אדם זוכה בדבר צעל כרחו, כמו שיתבאר לקמן (דף מ"ט). וצמס' כתובות (דף פ"ג), דנחלה הבאה לו לאדם לאחר מכן מתנה עליה שלא יירשנה. אבל מכיון שאמר כן על דבר שכבר שלו הוה, והוא אומר 'לא יהא שלי' לא אמר כלום, דצעל כרחו יהיה שלו כל זמן שלא יתננה לאחרים.

עוד הביא הרשב"ם פ"י אחר, דמשום הכי לא אמר כלום, דקאמר 'אין לי דין ודברים' ולא קאמר 'לא יהא' ונמצא שהוא מכבד שהרי יש לו חלק בו, והוא אומר 'אין לי'. אבל כתב הרשב"ם דשבוש הוה דאין זה לשון הגמרא לומר בשום מקום 'לא יהא', והכי מוכח לקמן דקמשני הכא במאי עסקין בשקנו מידו, ולא קא מתרץ באומר 'לא יהא'.

<sup>ד</sup> דכיון דאיכא קנין על תנאי זה, אמרינן מגופה קנו מידו דקנין כדאי לא עבדי אינשי; פ"י רשב"ם דק"ס.

# קנין תורה

הברייתא, שאין דנין בדייני עניים של אותה העיר, ואין מביאין ראייה על ידי עדות של עניי אותה העיר. ולכאורה קשה, למה אין שנים מן העניים יכולים לסלק עצמן ולהיות עדים בדבר. תירצו **בשני דרכים:**

(א) הכא נמי איירי בספר תורה, ולא במתנה לעניים, והלכך אי אפשר לשום אחד מבני העיר להסתלק ממנו, כמו שנתבאר לעיל. והטעם למה קרי להו 'עניים', הוא משום דהכל אצל ספר תורה עניים הן, לפי שכולן צריכים לו, ודרך בני אדם לקרוא בני עירו עניים כשאין להם ספר תורה דעניות גדול הוא זה.

(ב) לעולם איירי הברייתא בעניים ממש, ובאמת כל העיר אף שאינן עניים פסולים לדון ולהעיד בו, דהוי נוגעין בעדות, משום דמיירי בעניים המוטל על בני העיר לפרנסם, והלכך יש להם הנאה שעל ידי זה לא יצטרכו ליתן לעניים.

והא דאי אפשר לשנים להסתלק מנגיעתם על ידי שיתנו מה שקצוב עליהם ליתן, יש לבאר **בב' דרכים:**

(א) דאיירי כאשר אין דבר קצוב כמה כל אחד צריך ליתן לעניים, אלא הכל לפי הצורך ולפי מחסורן של עניים נותנין, נמצא דכל זמן שיש מן המנה בעין לא יתנו אנשי העיר כלום, נמצא דכל אחד מהם הוי נוגע בדבר.

(ב) לעולם איירי אף כאשר קיין להו כמה צריכין ליתן, ומכל מקום אי אפשר להם להסתלק מנגיעתם אף כשיתנו מה שקצוב עליהם, דאפילו הכי ניחא להו לאנשי העיר שיתנן המנה לעניים, משום דכיון שיש להם מעות, לא יגבו מאנשי העיר אף סכום הקצוב לכל אחד ליתן כל זמן שאין צריכין לכך.

## דף מ"ג ע"ב

### שותפין שומרי שכר הן זה לזה

עוד אמר **שמואל**, דשותפין נעשים שומרי שכר זה לזה. שאם מבית אחד מהן נגנב דבר של שותפות, חייב לשלם כדן שומר שכר. וזהו שכרו, שגם חבירו ישמור הכל כשיעור זמן שמשמר זה עכשיו.

הקשו בגמרא, למה הוי שומרי שכר, הא שמירה בבעלים היא, דכיון שהיה ראובן משמר מוחלק שמעון בשעה שנגנבה או

<sup>10</sup> וירימו שלא יצטרכו ליתן בשנה הנאה; ועי' תורת חיים.

• עוד הקשו בגמרא, כי מסתלק שום שותף נפשיה מחלקו אפילו על ידי קנין, וכי הוי סילוק גמור אפילו לגבי עדות כדי שלא יהא נוגע בעדות כלל ויכול להעיד. הא שנינו בברייתא, בני עיר שנגנב ספר תורה שלהן, אין דנין הגנב בדייני אותה העיר, ואין מביאין ראייה מאנשי העיר להיות עדים שראוהו שנגנב או שמעידין שזהו ספר תורה של אותה העיר, משום דכולן שותפין בה, והן נוגעין בעדותן. ולכאורה למה אין שני עדים מאנשי אותו עיר יכולין לכתוב 'דין ודברים אין לנו על ספר תורה זה', ויקנו מידם, ולידיינן. אלא על כרחך שאין יכולין לעשות כן, משום דאיכא למימר קנוניא הוא דעשו כן כדי להעיד עליה ולהעמידה בידם, ואחר כך יחזרו לשותפותם. והכא נמי לא יהא מועיל הסילוק של השותף כדי להעיד עליה משום אותו חשש שעשו קנוניא ביניהם שהשותף יסלק עצמו מן השדה, ואחר שיעיד עליו יחזור לשותפותו.

תירצו בגמרא, דבאמת לא היישנין לקנוניא, אלא דשאני ספר תורה שנגנב מאנשי העיר, דלשמויעה קאי, ואין יכול שום אדם לסלק עצמו שלא יהא נוגע בעדות, שהרי נהנה בו ויוצא בשמיעתו אלא אם כן ילך לו לדור בעיר אחרת שלא יהנה בקריאתו.

• שנינו בברייתא, האומר תנו מנה מנכסי לצרכי בני העיר לחומות העיר ולכל צרכי רבים, אין דנין בדייני אותה העיר, ואין מביאין ראייה מאנשי אותה העיר. ולכאורה קשה, למה אין שנים מהם יכולים לסלק עצמן מן הנאה על ידי הדרת הנאה שלא יהנו מאותו מומן כלל, על ידי שיתנו מכיסם כנגד המנה של צבור נמצא שלא נהנו מן המתנה.

תירצו, דהכא נמי איירי כשפירש 'תנו מנה לבני עירי לקנות בו ספר תורה', ולפיכך אי אפשר להם לסלק מן הנאה זו.

• שנינו בברייתא, האומר 'תנו מנה לעניי עירי', אין דנין בדייני אותה העיר, ואין מביאין ראייה מאנשי אותה העיר. והנה לכאורה אין לפרש הברייתא כפשוטו שאין שום אחד מאנשי העיר יכול להיות עד או דיון, שהרי לא ניתנן המנה אלא לעניי העיר, ולמה יפסלו כל אנשי העיר. אלא צריך לפרש דהכי קאמר

<sup>11</sup> בגליון חש"ס העיר הגרעק"א, דקיימ"ל בגזל ולא נתיאשו הצעלים שניהם אינן יכולין להקדישו, ואם כן האין אפשר לזני העיר להקנות חלקם בספר תורה שנמלא ציד הגנב.

<sup>12</sup> ואיירי כאשר אין צאצאו עיר אלא ספר תורה אחת, והלכך צעל כרחם יהנו בקריאתה. אבל אם יש צאצאו עיר ספר תורה אחרת, יכולים לשמוע הקריאה גם מספר תורה זה ואינו נחשב הנאה; עי' סמ"ע מו"מ סי' ז' סקכ"ח.

אבל אם מכר לו פרה או טלית, מעיד לו עליה, מפני שאין אחריותו של לוקח עליה דמוכר, אם יטלוהו הימנו מחמת המוכר שגזלה.

והקשו בגמרא, מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא. אם שתי מכירות הללו באחריות היו, הרי בשניהם אחריותו עליו, ובמטלתי אמואי מעיד עליהן. ואם שניהם שלא באחריות היו, הא תרוייהו אין אחריותו עליו, ולמה בקרקעי אין מעיד לו עליהן.

**(א) רב ששת תירץ,** דרישא איירי בראובן שגזל שדה משמעון ומכרה ללוי, ואתא איניש מעלמא – יהודה, ומערער על שדה זו שביד לוי ואומר שלי היא, ומביא עדים או שטר. ודינא הוא שלא יבא שמעון הנגזל ויצטרף עם עד אחר ויעיד כנגד יהודה. דנוגע בעדות הוא מפני שרוצה שיהיה השדה ביד לוי הקונה, ואחרי כן היום ולמחר יביא ראיה שזו השדה שלו היה וראובן גזלו ממנו, ויוציאו מיד לוי ויטלנו לעצמו. דהא קרקע אינה נגזלת ולא מהני בה יאוש ושינוי רשות. והלכך נוגע בעדות הוא משום דלא ניחא ליה שיטלנו יהודה, דתו לא מצי שמעון לאפוקי מיניה.

• הנה אם יעיד שמעון שהקרקע של לוי הוא, שוב אינו יכול להוציא ממנו, דכיון שהודה בפני בית דין דשל לוי הוא אינו יכול להוציא ממנו דהרי הודאת בעל דין כמאה עדים דמי שהוא של לוי, ואם כן נמצא שאינו מרויח כלום בעדות זו ואינו נוגע בעדות זו כלל.

אלא הא דאינו יכול להעיד משום דהוי נוגע בעדות, איירי בשלא בא שמעון להעיד דשדה זו של לוי הוא, אלא שרוצה לפסול עדיו של יהודה, או דמכחיש למענותיו בשום ענין בעולם – כגון שמעיד שבפני הודה לו שאינו שלו, וממילא מתקומא השדה ביד לוי, ואף על גב דלא קאמר להדיא דשל לוי הוא. נמצא דשפיר רוצה שמעון שיתקיים השדה ביד לוי, כדי שאחרי כן יהא יכול הוא להוציא מיד לוי.

• אין להקשות דמה מופסיד שמעון אם תהיה הבית או שדה בחזקת יהודה, והא בההוא זכותא שמוציא השדה מיד לוי על ידי שיביא עדים שהשדה שלו היא וגזלה בראובן ממנו, הכי נמי יכול

אבד מחלקו בבית שמעון, הרי שמעון פטור מחלק בראובן כיון שראובן עמו במלאכתו.

תירץ **רב פפא**, דאיירי כגון שהתנו ביניהם כן – שמור לי היום כל השדה חלקי וחלקך, ואשמור לך כל השדה למחר. דכיון דלא שמרו ביחד כלל אלא בזה אחר זה ליכא שמירה בבעלים, הלכך נעשו שומרי שכר זה לזה.

## מכר לו בית, שדה, פרה או טלית

שנינו בברייתא, אדם שמכר לחבירו בית או שדה, אין המוכר מצטרף עם עוד אחר להעיד לו עליה להעמידה בידו, משום דנוגע בעדות הוא. מפני שאחריותו של בית עליו דמוכר. שאם יטרפה מן הלוקח יחזור על המוכר, הלכך ניחא ליה למוכר שתעמוד הבית או שדה ביד הלוקח ולא יצטרך לפרעו כלום.

¶ והא דכתב ר' הרשב"ם דבעינן שיהא עמו במלאכתו בשעת גניבה ואצירה, אף דקיי"ל (בבא מציעא דף ז"ו.) דכדי להיות פטור מדין 'צעליו עמו' לא בעינן שיהא עמו בשעת גניבה ואצירה, אלא שיהא עמו במלאכתו בתחלת השמירה ואפילו לרגע א', י"ל דכ"ל לרשב"ם דודאי שומרים דעלמא שנעשה שומר על זמן ידוע, או אפילו בסתם ונעשה שומר לעולם כל זמן שירצו שניהם, אי אז בשעת משיכה ה' צעליו עמו רגע א', על כן אף על פי שאחר כך נסתלקו הצעלים, מכל מקום בתחלת המשיכה ה' שמירה צעלים לכל ימי משך שמירתו. אבל ככ"ז אם כלו ימי שמירתו והוא משמרו לו אח"כ עוד נוסף על הזמן המיועד ציניהם, תו לא מיקרי שמירה צעלים כיון שאין צעליו עמו, ומשיכה הראשונה כבר נסתלקה צללות הזמן, היות כן, הכא צעותפין דלא התנו כלום, רק דרך השותפין שזה משמר מקלט צביתו וזה משמר קלת, והמה משועבדים לזה לזה לכן, וא"כ מיד כשנסתלק אחד מהם מהשמירה כגון שהוציא המטלטלים ההם מצבית, מיד ולאחר פסק חויב שמירה מאידך, ויכול לומר עתה צוא ושמור ג"כ מחצית ממנה שיש לי צבית. ונהי מתחלה כשלוקח אותן המטלטלים צביתו ה' שמירה צעלים, כיון שה' אז גם לאידך, מ"מ לא ה' שום זמן קבוע ציניהם אלא כל זמן שיש לזה צביתו מחוייב גם זה לשמור, וכשפסק שמירתו של זה כלה זמן שמירתו של זה, וכשמסר אחר כך עוד הוה לי' פנים חדשות, דמשיכה ראשונה כבר בטלה ולא הוה תו שמירה צעלים, ולא משכחת לי' אלא כשעדיין צביתו של אידך בשעה שנגנזה מזה; חתם סופר.

¶ וקיימא לן במס' בבא מציעא (דף כ"ה.) שמירה צעלים פטור. ואף על גב דבשאל כתיב פטור דצעלים, הא יליף שומר שכר התם מיניה מדכתיב 'וכי יאכל' וי"ו מוסף על ענין ראשון, וילמד עליון מתחתון.

¶ היינו עומדין הקורין בשדה, או עומדות ליקלר, דבקרקעות ממש אין דין שמירה; פני שלמה, רש"ש.

¶ ולאשמועינן אחא דהיינו שמירה בשכר כשמשמר כל השדה וחלק חצירו בכלל כדי שישמור לו חצירו למחר כמו כן. דסקלא דעתך אמינא דשומר חנם הוא, דבלאו חלק חצירו היה צריך לשמור את שלו ושמירה אחת היא בין הכל ולא ליהוי שומר שכר, קא משמע לן דאינו כן אלא הוי שומר שכר.

<sup>60</sup> והכי קאמר ברייתא, 'מכר לו בית, מכר לו שדה' - ראובן הגזלן ללוי, אין מעיד לו עליה שמעון הנגזל ללוי הלוקח כנגד יהודה המערער, מפני שאחריותו וסופו של נגזל עליו ללוקח להוציא הקרקע מידו, והלכך נוגע הוא בעדות זו. ולהלן יתבאר מאי שנא מטלטלי דמקרה כזה כן מעיד עליו שמעון.

שאם בא יהודה וקמערער עליה דגולן ראובן, אין מעיד לו שמעון הנגול עליה, משום דהוי נוגע בעדות. והכי הוה ליה למיתני בברייתא 'תנו רבנן, גזל לו בית גזל לו שדה אין מעיד לו עליה מפני שאחריותו של נגול עליה דגולן'.

שהטעם דנקט 'גזל ומכר' ולא כש'גזל' גרידא, הוא משום דקא בעי למיתנא סיפא שאם מכר לו פרה או טלית מעיד לו עליה. דהתם דוקא אם גזל הפרה או טלית ומכרן הוה הדין כן שיכול להעיד עליה – וכגון שמכר לו ראובן הגולן ללוי הלוקח, ואתא יהודה וקאמר שלי היא, מעיד לו שמעון הנגול ללוי הלוקח דלאו דיהודה היא, דהא לא הדר שמעון ומפיק לה מיניה דלוי ואינו נוגע בעדות, והיינו באופן דשמעניה לשמעון דאייאש בעודה בבית ראובן קודם שמכרה ללוי, דהוי יאוש ביד גולן ושינוי רשות ביד לוקח. דאם לא מכרה הגולן, כיון שיחזור החפץ ליד הנגול שהרי אין הגולן קונה ביאוש, הוה ליה הנגול נוגע בעדות ואינו מעיד עליה. ולכן תנא רישא נמי בקרקע שאם גזל ומכר אין מעיד לו עליה.

• אין להקשות דגם בסיפא היכא דגזל ומכר פרה או טלית, אף על גב דמייאש הנגול, מכל מקום אמאי מעיד לו נגול ללוקח ומפיק לה מיהודה ומוקי לה ביד לוי. נהי דמייאש מגופה דפרה וטלית ולא יוציאנה מיד לוי דהא קנייה בשינוי רשות שאחר יאוש, אבל מדמיה מי מייאש, שהרי אינו מוחל לגולן דמי גזילתו, והלא נתחייב לו הגולן דמיה. והלכך ניהא ליה לשמעון הנגול שיעמוד הפרה או טלית ביד לוי כדי שיחזור ויטול הדמים מראובן הגולן, שאילו היה נטלה יהודה בעדים נמצא שלא היה לו לשמעון חלק בהך פרה וטלית ולא היה גובה מראובן כלום, והלכך נוגע בעדותו הוא ואמאי מעיד.

וכתב הרשב"ם שמכרה 'שלא באחריות', וכתבו התוספות (ד"ה דוקא) שנראה דפירש כן משום דאי באחריות הוי שמעון נוגע בעדות, דאע"ג דהוי יאוש ושינוי רשות מפיק לה שמעון מלוי, כיון דאין שום הפסד ללוי, שיחזור על ראובן. אולם הש"ך (ח"מ סי' ל"ז סק"ט) הקשה על דבריהם דכי בשביל שאין הפסד ללוי, יוציאנו שמעון מידו, הלא כבר קנאו ביאוש ושינוי רשות. והביא מש"כ בנימוקי יוסף בשם ה"ר יודא בן הרא"ש דכוונת הרשב"ם דאלו באחריות לא הוי שינוי רשות, דהוה כאלו היא עדיין ברשות גולן, והדרה ליה לגזול. וגם על זה הקשה הש"ך דמה ענין אחריות לשינוי רשות, ושמסתמם כל הפוסקים לא נראה כן. אלא כתב הש"ך דהרשב"ם לא כתב כן אלא לרבותא דאפילו מיירי שלא באחריות, [אלא שלא נתבאר בדבריו מהו הרבותא בזה].

דאפילו למאן דאמר יאוש כדי לא קני, יאוש ושינוי רשות קונה, וקנה הלוקח, שאין בו עוד זכות כלל לבעלים הראשונים. ולפיכך מעיד לו עליה, דאפילו אי מייאש נגזל עדים שגולה ראובן ממנו, לא מפיק מלוי, משום דקנה ביאוש ושינוי רשות. ואילו היה נטלה יהודה מלוי לא מפסיד נגזל בהכי מידי, דכלאו הכי לא מני מפיק לה מלוי.

להוציאה מיהודה בעדים אלו עצמן, ונמצא שאין מוריה במה שמעיד ללוי כלל. דיש לתרץ בשני דרכים:

(א) דקסבר שיהודה הוא גבר אלים וקשה יותר מלוי, ואינו יכול לדון עמו אם יבא השדה בידו. ומשום הכי פסלינן ליה להאי עדות, דאיכא למימר שזהו מחשבתו של שמעון, ואין לנו להכשיר אלא עד דפשיטא לן דאינו נוגע בעדות כלל.

(ב) איירי כגון דיש עדים לשמעון שהשדה שלו, וגם יש עדים ליהודה שמכחישין לאלו ואומרים שהשדה של יהודה. וכיון דאמור רבנן בכל ספק דין קרקע היכא דקיימא ארעא תיקום שלא יוציאוה בית דין מיד המחזיק בה, הלכך אם יבוא השדה ליד יהודה הרי לא יהא יכול להוציאו מידו, לכן אין שמעון רוצה שיעמוד השדה ביד יהודה.

## דף מ"ד ע"א

• אין להקשות לרב ששת דאוקמה בלוקח מן הגולן שלא יעיד הנגול ללוקח, למה ליה לתנא לדחוק עצמו למיתני מכר לו בית גזול ללוקח, והלא היה יכול למצוא דין זה בגולן עצמו בלא מכירה.

הגמרא נקט הלשון שיאמר שמעון 'השני נות לי הראשון קשה הימנו'. ונאמא הוה לן למימר איפכא לוי - הראשון נות לי, ויהודה - השני קשה הימנו. ומכל מקום נקט לשון זה משום דלשון המשנה כך היא במס' כתובות (דף ק"ט).

כדאמר גבי פלוגתא דרבה ורב יוסף (לעיל דף ל"ג): היכא דקיימא ארעא מיקום, לפי שנסתפק לנו הדין. וכן לעיל (דף ל"ד): גבי זה אומר של אצותי אמר רב נחמן כל דאלים גבר, ומשום דמספקא לן מי שרונה להחזיק יחזיק ולא נושא מידו. וגבי נכסי דבר שטיא (במס' כתובות דף כ.) אמר נמי אוקי מרי בהדי מרי ואוקי ארעא בחזקת בר שטיא. ולפי זה הכא נמי, אם יגיע השדה ליהודה לא מני שמעון לאפוקי מיניה בהדי דמפיק לה מלוי, דכיון דמן הדין אוקימנה ביד יהודה שהרי ממנה נפטר אין ללוי חלק בה, הרי יהודה מוחזק ולא תנא עוד מידו.

והלא דמי להאי דאמרן לעיל צפרקין (דף ל"א): הדר אייתי סהדי דאזהתיה היא, אמר רב נחמן אן אחתינן ליה ואן אסקינן ליה, דאף על גב דהתם נמי איכא סהדי למר ואיכא סהדי למר, ואפילו הכי אחזיקינה לאחד על פי עדיו, והדר מסלקינן ליה כשמציא חזירו עדים שלו, היינו טעמא משום דכיון דשניהם באין יחד לדון ושיני בעלי דינין יש להן עדים, לא היה לציט דין להחזיק לאחד יותר מחזירו, אלא כל דאלים גבר, הלכך הדר מסלקינן ליה ויהו כצמחילה וכל דאלים גבר דשלא כדון הורידוהו לאחד מהן בקרקע. אלא הכא שמעון ויהודה אינן באין לדון זה עם זה אלא לוי ויהודה, ומלוי הוא דמפיק לה יהודה מן הדין, דהא דלא לוי מגולן קנאה. וכיון דמן הדין אנו מחזיקין ליהודה בהאי שדה כשיצא שמעון לדון עמו, דיינינן אוקי מרי לבהדי מרי ואוקי ארעא בחזקת יהודה, והלכך אין מעיד לו שמעון ללוי אם יודע שום עדות שפוסל עדיו של יהודה, או שמעיד הוא ואחד בפנינו הודה לו, דמחא ליה דמיהו ציד לוי דהדר ומפיק לה מלוי על ידי עדיו שראו שגולה ראובן ממנו, ובתור הכי אפילו מייאש יהודה סהדי דהא ארעא ידיה היא לא מני מפיק לה משמעון, כיון שכבר פסל שמעון עצמו ועד אחר עמו עדיו של יהודה. ועוד, כיון דאית ליה נמי לשמעון סהדי דהא ארעא ידיה היא, אמור רבנן היכא דקיימא ארעא מיקום].

ואמאי תני גזל ומכר, הא כיון דאיירי כשמת הגזלן, היה יכול להשמיענו הך דינא בלא מכר.

• עוד הקשה אב"י במאי דמוקי לה רב ששת בגזל ומכר והוצרך לפרש 'מפני שאחריותו עליו', דהיינו מפני שאחריות וזכות יש למעיד עליו דאיך שהוא מעיד לו – דהיינו לוקח, ולא מצינו בגמרא שום אחריותו עליו מפורש כן עליו דלוקח, אלא עליו דמוכר, מפני שאחריותו של אידך – עליו דמוכר. והכי הוה ליה למיתני 'מכר לו בית, מכר לו שדה, אין מעיד לו עליה מפני שהוזרת לו. מכר לו פרה, מכר לו טלית, מעיד עליה מפני שאינה חוזרת לו'.

(ב) הגמרא מסיק דיש לפרש הברייתא כדאמר רבין בר שמואל בשם שמואל, המוכר שדה לחבירו שלא באחריות, אין מעיד לו עליה, מפני שמעמידה בפני בעל חובו. ולא איירי הברייתא בגזל ומכר, אלא במוכר קרקע שלו שהיתה משועבדת לבעל חוב ומכרה ללוקח זה, ואתא איניש מעלמא וקמערער. דלא יעיד לו המוכר ללוקח, מפני שאחריותו של בעל חוב עליו דמוכר לגבות מקרקע זה. והלכך ניהא ליה דתיקו ביד הלוקח דהדר עלה בעל חוב ולא ליהוי מוכר לזה רשע ולא ישלם.

אבל בסיפא דמכר לו פרה וטלית ללוקח שלא באחריות ואתא איניש מעלמא וקמערער, מעיד לו מוכר ללוקח עליה, מפני שאין אחריותו דבעל חוב עליו דלזה. שהמוכר מטלטלין ששעבד לאחרים, אפילו עשאן אפותיקי לבעל חוב אין בעל חוב גובה ממנו, נמצא דלא נוגע בעדות הוא.

## דף מ"ד ע"ב

והנה הא דמכר לו פרה וטלית אין הבעל חוב גובה ממנו, לא מיבעיא כשלוה בסתמא ולא ייחד לו פרה וטלית בפירוש דלא משתעבדא ליה לבעל חוב, כיון דמטלטלי לא משתעבדי לבעל חוב, משום דלית להו קלא ולא יזהרו לקוחות. דאי משתעבדי מטלטלי לבעל חוב, אין לך אדם שלוקח עוד מטלטלין מחבירו, שמוא יטרפום ממנו. ואפילו כשכתב לו לזה בשטר הלואה למלוה שיכול לגבות ממנו 'אפילו מגלימא דעל כתפיה', הני מילי כאשר איתנהו בעינייהו, אבל אם ליתנהו בעינייהו – שמכרן, אינו גובה ממנו.

אלא אפילו עשאן לך פרה וטלית 'אפותיקי' ופירשו 'פה תהא קאין', שיחדן לו לגבות חובו משם אם לא יפרענו עד זמן פלוני, מכל

דיש לומר דאיירי כשמת גזלן דהשתא אפילו מדמיה מייאש, דהרי היורשין פטורין מלשלם, וכל שכן הלוקח דקנייה ביאוש ושינוי רשות דבהיתרא אתו לידיה. והלכך מעיד עליה, דלא נוגע בעדותו הוא. דתנן במס' בבא קמא, הגזל ומאכיל את בניו, אף על פי שנהנו בניו עצמן מן הגזילה, וכן אם הניח לפניהם גזילה קיימת לאחר מותו, פטורין מלשלם משום דאינהו לא גזול מידי.

• אבל הקשו לרב ששת, דאם איתא דבגזל ומכר מיירי ובדמית גזלן, אם כן מה ראה התנא לדחוק עצמו ולשנות שיטתו בגזלן שמכר, הא אפילו גזל ומת, וכיון דמת הוריש לבניו היה יכול למצוא חילוק בין רישא לסיפא. כגון ראובן שגזל משמעון ומת גזלן וירשו לוי בנו, ואתא יהודה וקמערער. דברישא שגזל קרקע לא ליזיל שמעון ויעיד ללוי בן ראובן דלאו דיהודה היא, משום דקרקע אינה נגזלת והדרא ליה מן היורש. ומשום הכי נוגע בעדותו הוא, דאי מפיך לה יהודה מיניה דיורש של גזלן לא הדרא לשמעון, דהיכא דקיימא ארעא תיקום. אבל בסיפא שגזל ראובן טלית או פרה משמעון ומת וירשו לוי בנו, ואתא יהודה וקמערער, מעיד לו שמעון עליה משום דאיכא יאוש ביד ראובן ושינוי רשות ביד לוי היורש, דרשות יורש כרשות לוקח דמי ולא תיהדר ליה לנגזל לא פרה ולא דמיה, ולא הוי נוגע בעדות, והכי הוה ליה לתנא למיתני 'גזל לו בית והוריש לבנו אין מעיד לו וכו', גזל לו פרה והוריש כו' מעיד לו וכו'.

והנה באמת דין זה תלוי במחלוקת; למאן דאמר רשות יורש לאו כרשות לוקח דמי, לא היה יכול להעמידו ביורש, דדוקא גבי לוקח דאיכא יאוש ושינוי רשות קני, דלוקח רשותא אחריתי היא, ואילו יורש כרעיה דאבוח הוא וכברשות גזלן מורישו דמי ולא קניה ביאוש גרידא, וכל היכא דאיתא הדרא בעין לנגזל. הלכך לא מיתוקמא הך סיפא ביורש, משום דלא מצי למיתני ומעיד לו נגזל ליורש, דנוגע הוה משום דהדרא ליה פרה וטלית אם תעמוד ביד יורש.

אבל למאן דאמר רשות יורש כרשות לוקח דמי דקנייה יורש ואף על פי שגזילה קיימת כדקתני 'הניח לפניהם פטורין', דמשמע אפילו גזילה קיימת, קשה למה לא תני גזל והוריש,

<sup>10</sup> והאי דקמקשה 'ולוקמה' צורש לאו דוקא, אלא כוונתו 'ליתני' יורש. ואגב שיטפא דמקשי ליה לרב ששת דמפרש ומוקי לה בגזלן, קאמר ולוקמה צורש. ומיהו צורש לא מצי לאוקמה דהא קמי מוכר, אלא אם כן מתוך לה למיתני הוריש.

<sup>11</sup> והך משנה דקמי 'והניח לפנייהם פטורין', מוקי לה התם כשאלום, דלא הוה גזילה קיימת, והלכך פטורין.

ידעינן ביה בהאי דלא הוה ליה ארעא מעולם<sup>א</sup>, והלכך בודאי לא אקני ליה מטלטלי אגב מוקרעי שהרי לא היו לו מוקרעיי<sup>ב</sup>. והלכך מעיד, דכיון שמכר לו הך פרה וטלית בלא אחריות, וגם אין מעמידה בפני בעל חובו, לאו נוגע בעדותו הוא כלל.

• הקשו בגמרא דהא אמר רב פפא, דאף על גב דאמור רבנן המוכר שדה לחבירו שלא באחריות ובא בעל חוב וטרפה אינו חוזר עליו, מכל מקום אם העידו עדים שגזלה המוכר ומכרה לו, ובא בעל השדה ונטלה ממנו, חוזר לוקח על המוכר דלא הויא מכירה כלל<sup>א</sup>. ואם כן קשה, דגבי פרה וטלית אמאי מעיד עליה, הא איכא למימר דנוגע בעדותו הוא, משום דניחא ליה למוכר דתיקו ביד לוקח, דאי מפיק ליה מיניה מערער בעדים שמעידין שהיא של מערער, הרי נמצא שאינה שלו של מוכר אלא גזלה מהאי מערער ומכרה לזה, ויחזור לוקח עליו דמוכר ואף על גב דשלא באחריות מכר.

תירצו, דאיירי כשהלוקח מודה בפני עדים שפרה זו בת חמורו<sup>א</sup> של מוכר היא ולא גזלה מעולם, וכן הטלית נארג בביתו, והודאת בעל דין כמאה עדים דמי. ואידך מערער בעי לאפוקה מיניה בעדי שקרים או טועים בין בהמת המערער לבהמת המוכר, דהשתא לא הדר לוקח עליה דמוכר כיון דמודה דשלו היתה. והלכך מעיד לו מוכר לפסול עדיו של מערער, דלאו נוגע בעדותו הוא.

<sup>א</sup> הרשב"ם מציא פירוש הר"ם, דלריכי לאסהודי הכי זה האיש לא נתפרש ממנו מעודו ועד היום, וזרי לנו צמה שקנה, וכי לא קנה קרקע מעולם לא צממה ולא צקניה<sup>א</sup>. ויהיו כגון הא דגרסינן במס' יצמות (דף פ"ח.) שאם נשאת ואחר כך בא בעלה, תלא מזה ומזה. אמר רב לא שנו אלא שנשאת על פי אחד כו', ומסקינן דה דאירי כאשר צו שני עדים ואמרו, הוין צהדיה מני נפק ועד השתא ואחון לא ידעימון ליה<sup>ב</sup>.

אבל רבינו יונה פירש דלאו למימרא שלא נפרדו ממנו כלל, ולא עשה מעשה כשהגדיל שלא צפניהם. אלא כיון שדרו עמו בעיר אחת מעולם והכירו צעסקין, והוחזק אלל בני העיר שלא היה לו קרקע מעולם, מו לא חיישינן כדי לפוסלו לעדות זו שמה קנה קרקע ולא ידעי דבזכר.

<sup>ב</sup> והשתא מתוקמא אפילו בלא לקח ומכר לאלתר. והא דלא קאמר 'אלל, לא צריכא' הוא משום דאמורא לא חירך הכי לעיל, אלא סתם הגמרא חירך כן.

<sup>ג</sup> דבשלמא היכא דטרפה בעל חוב הויא מכירה, דעביד אינש דוצין ארעא ליומיה צביל פירות יום אחד כדאמרין צבא מניעא (דף י"ד.). ופירות שאלל שלו הן כדאמר שמואל התם (דף ט"ו.), בעל חוב גובה את השבח, שכן אין פירי לא. אבל לוקח מגזלן אמר התם (דף י"ד.), המוכר שדה לחבירו ונמצאת שאינה שלו אמר שמואל מעות יש לו שכן אין לו ללוקח, אלא הדרא ארעא והדרי פירי וכל השבח. והלכך כיון דלא מרויח מידי לאו מכר הוא כלל.

<sup>ד</sup> הא דנקט 'צת חמורו' ולא 'צת פרטו' משום דלקמן אמרין הכי.

מקום אין הבעל חוב גובה ממנו. דאמר רבא, לזה שעשה עבדו אפותיקי לבעל חובו ומכרו אחרי כן הלזה לאיש אחר, בעל חוב גובה ממנו. אבל אם עשה שורו וחמורו אפותיקי ומכרו, אין בעל חוב גובה הימנו. משום דעבד יש לו קול, והלקוחות שקנאו אפסידו אנפשייהו. אבל פרה וטלית כיון שאין להם קול ולא ידעו הלקוחות להזהר, אינו גובה ממנו.

• אין לחוש בפרה וטלית דלמא אקני ליה האי מוכר מטלטלי אגב מוקרעי לבעל חובו להשתעבד לו לגבות חובו מהן אם לא יפרענו בזמנו, וחוזר ומכרם. וכדאמר רבה אי אקני ליה מטלטלי אגב מוקרעי, קני מוקרעי קני מטלטלי, וגבי מטלטלי מן הלקוחות<sup>א</sup>. והוסיף רב חסדא, דהיינו כאשר כתב בשטר השעבוד דלגמרי משעבד להו למטלטלי בהדי מוקרעי, דלא כאסמכתא ודכיון דאין זו מכירה גמורה ולא מתנה ולא משכון אלא שעבוד בעלמא ודמי לאסמכתא, דקאמר ליה 'אם לא אפרע לך לזמן פלוני תגבה מכאן, הלכך צריך לכתוב בו לאלוסי שטריה דלא כאסמכתא דאסמכתא לא קניא, ודלא כטופסא דשטרי', והוא שטר העשוי להעתיק ממנו שטרות ולא נכתב לגבות בו ואין בו ממש. משום דיש לומר דהכא בברייתא דמצי מעיד עליה, איירי כגון שקנה הך פרה וטלית, ומיד מכרה בפנינו, דודאי לא לזה בינתים ולא שעבדם למלוח.

• אלא דאכתי הוה איכא למיחש דאקני ליה להך פרה וטלית למלוח אגב מוקרעי, אף כשקנה ומכר לאלתר, וכגון דמקמי הכי בשלוח כתב למלוח בשטר 'משעבדנא לך אגב מוקרעי כל נכסי דקנאי ודעתיד אנא למיכני', וכשלקח הפרה והטלית אחרי כן נשתעבדו לו מיד. ומדלא חיישינן להכי, איכא למשמע דמי שכותב 'דאיכני', דהיינו האומר לחבירו נכסים שאני עתיד לקנות אני משעבד לך, ואחר כן קנה ומכר לאחרים, או קנה ומת והורישו לבניו, לא משתעבד להאי שכתב ליה<sup>א</sup>. וצריך לומר, דהא דקאמר הכא בברייתא שהמוכר יכול להעיד במטלטלין שמכר ולא חיישינן שמעמידו בפני בעל חובו, איירי כשאומרים עדים

<sup>א</sup> דנכסים שאין להם אחריות - כגון מטלטלין, נקנין עם נכסים שיש להן אחריות לענין מתנה בכסף בשטר ובחזקה. והוא הדין לענין שעבוד, דמינו דחיל שעבוד אמקרקעי חיל נמי אמטלטלי. אבל אקני ליה מטלטלי גרידי בסודר להשתעבד לו לכשיגיע זמנו אם לא יפרענו יגבה מהם לא קני, ואפילו בלשון מתנה, דכל 'דאי' לא קני, דאסמכתא היא ואסמכתא לא קניא במס' צבא מניעא (דף ס"ו.).

<sup>ב</sup> הרשב"ם כתב כאן 'אני מוכר לך, או משעבד לך', והוא עפ"י דרך הראשון דרשב"ם דף קנ"ו. (אלא כי חיצוני לך) דאיבעית הגמרא הוא דדבר שאינו צרשמו יהא עדיף מדבר שלא בא לעולם אף לענין מכירה, ועיי"ש דרשב"ש.

<sup>ג</sup> דאין אדם מקנה לחבירו דבר שלא בא לידו, אף על פי שעמיד לבא. ובעיא היא לקמן דפרק מי שמת ולא איפשיטא, ומשמע מהכא דלא משתעבד.

וידון עם העובד כוכבים לסייע לו להצילו, אולי יוציאנו מיד העובד כוכבים, עובד כוכבים צייתי דינא הס'.

ולא אמרן דצריך מוכר לסייע ללוקח, אלא שאין הלוקח מכיר בה שהיא בת חמורו של מוכר, ויש מקום לומר שטענת העובד כוכבים אמת הוא. אבל אם הלוקח מכיר בה שהיא בת חמורו של המוכר, אין המוכר חייב לסייע לו להצילו. דכיון שדבר ידוע הוא שגדלה בביתו של מוכר, אמרינן דסתם עובד כוכבים אנס הוא, ומסתברא דשלא כדון אנסו העובד כוכבים.

ואף כשאין הלוקח מכיר שהיא בת חמורו של מוכר, אין צריך המוכר לסייע לו אלא כשלא אנס העובד כוכבים רק החמור ולא האוכף, דכיון דהניח את האוכף מסתברא דחמור שלו הוא נוטל. אבל אם אנים העובד כוכבים לחמור וגם לאוכפו, אין המוכר חייב לסייע לו, משום דסתם עובד כוכבים אנס הוא.

**לאמימר**, אפילו ליכא כל הני – שאין הלוקח מכיר בה שהיא בת חמורו, וגם לא אנים העובד כוכבים לאוכפו, מכל מקום אין המוכר חייב לסייע ללוקח, משום דסתם עובד כוכבים אנס הוא, כדכתיב **אשר פיהם דבר שוא וימינם ימין שקר**.

## חזקה לאומן

על הא דתנן במשנתינו אומן אין לו חזקה למעון על כלים ובגדים שברשותו לקוח היא בידו. אמר **רבא**, לא שנו דאין לו חזקה אלא כשמסר לו בעל הבית לאומן מליתו בפני עדים לתקנו, והלכך אפילו אין אנו רואים עכשיו המלית ביד האומן, ובעל הבית תובעו מליתו, אין האומן יכול למעון החזרתו לך, משום דהמפקיד אצל חבירו בעדים צריך להחזירו בעדים. וכל שכן

<sup>א</sup> אצל אס אינו יכול להוציאו ממנו אין צריך לשלם לו חמור ואפילו מכרו באחריות, כיון שהעובד כוכבים לא הוציאו מיד ישראל דין, ואין אחריות על אונסים וגזילה; רימב"א.

<sup>ב</sup> ודוקא אס עובד כוכבים חטפו ממנו, אצל אס ישראל חטפו ממנו בלא עדים וראיה, אין המוכר צריך לסייע להלוקח, אלא יתבעו הלוקח דין, דאין כח לישראל לגזול חמור מחבירו בלא עדים ובלא ראיה.

<sup>ג</sup> ולכן נקטו במימרא שלהם 'חמור' ולא פרה וטלית, משום דהתם ליכא למימר האי חילוק דלוקח.

<sup>ד</sup> והכי קיימא לן, דלמימר בתראה הוא.

<sup>ה</sup> ומיהו אס לא היו רואין עכשיו הטלית צדו, היה נאמן לטעון 'החזרתיו לך בפני פלוני ופלוני והלכו למדינת הים', כמבואר במס' ששועות (דף מ"א). דאפילו נאמן דאמר המלוה את חבירו בעדים צריך לפורעו בעדים, אי טעין ואמר 'פרעתיך בפני פלוני ופלוני והלכו להם למדינת הים', נאמן.

מיהו כל זמן דלא טעין אלא 'החזרתיו לך שלא בעדים', אינו נאמן. ולא אמרינן מינו שהיה יכול לומר 'פרעתיך בפני פלוני ופלוני והלכו להם למדינת הים' כי

אבל **רב זביד** חולק על **רב פפא** וסבירא ליה דאפילו נמצאת שאינה של מוכר אין הלוקח חוזר עליו, אפילו ודאי גזלה, דאמר ליה 'לחכי זבני לך שלא באחריות'. הלכך אף על גב דאינו מכיר בה שהיא בת חמורו מעיד לו עליה.

## דף מ"ה ע"א

• על מימרא **דרבין בר שמואל** בשם **שמואל**, שהמוכר שדה לחבירו שלא באחריות אין מעיד לו עליה מפני שמעמידה בפני בעל חובו, הקשו בגמרא היכי דמי:

אם יש למוכר ארעא אחריתי בת חורין שיוכל בעל חוב לגבות הימנה, הרי יחזור הבעל חוב על המוכר, שהרי אין נפרעים מנכסים משועבדים במקום שיש נכסים בני חורין ואפילו הן זבורית. ואם כן אמאי אינו מעיד, הרי אין מעמידה בפני בעל חובו, ואין לו למוכר לא ריוח ולא הפסד אם תעמוד ביד הלוקח ואינו נוגע בעדות זו.

ואם אין לו למוכר ארעא אחריתי, מאי נפקא ליה מינה אם תשאר ביד הלוקח, הא אפילו אי מפיך לה מערער לא מצי גבי בעל חובו מיניה דמוכר מידי, דהא לית ליה ארעא אחריתי.

תירצו, דלעולם איירי בדלית ליה ארעא אחריתי, ומכל מקום נוגע בעדות הוא, שהמוכר לא ניהא ליה דתיפוק ארעא מיד לוקח ולא ימצא בעל חוב ממה לגבות, דאז קם ליה בלוה רשע ולא ישלם והלכך נוגע בעדותו הוא.

ולא אמרינן דאף אם מוקי לה ביד לוקח הרי הדר בעל חוב וגבי לה מיניה, נמצא דיהיה לגבי הלוקח לזה רשע, שהרי הפסידו, ואם כן שוב לא הוי נוגע בעדות זו. משום דיאמר המוכר ללוקח, לחכי זבני לך שלא באחריות להפטר מכל אחריות שבעולם, ולא הוה נגדו לזה רשע ולא ישלם. והלכך אינו מעיד, לפי שרוצה להעמידה בפני בעל חובו, דלגביה הוא דהוה ליה לזה רשע אם לא יפרע לו.

## ש מכר חפץ לחברו ואנסו עכו"ם ממנו

**רבא** וי"א **רב פפא** חבריו, העולין מבבל לארץ ישראל, והיורדין מארץ ישראל לבבל, כולכם תדעו דין זה: ישראל שמכר חמור לישראל חבירו, ובא עובד כוכבים והוציאו ממנו בלא עדים אלא בטענה שהחמור הוא שלו, דינא הוא שיביא המוכר עדים

בעדים צריך להחזיר לו בעדים. וכיון שאינו יכול למעון החזרתיו לך, אין לו חזקה כיון דאין לו מיוג.

• שנינו בברייתא, ראה [בעדים] עבדו ביד אומן שמלמדו אומנות, או מליתו ביד כובס, ואומר לו מה טיבו אצלך, ואומר האומן אתה מכרתו לי, אתה נתת לי במתנה, לא אמר כלום, דאומן אין לו חזקה. אבל אם אמר האומן 'בפני אמרת לאדם אחר למוכרו או ליתנו לי במתנה', דבריו קיימין. ולכאורה אין לפרש הברייתא כאשר הוא לפנינו, דמאי שנא רישא כאשר טוען האומן שהבעלים עצמן מכרו או נתנה לו במתנה דאינו נאמן, ואילו בסיפא שטוען האומן שאדם אחר מכרו לו ונתנו לו במתנה, יש לו חזקה.

אלא ביאר רבה הברייתא, דסיפא איירי כאשר יוצא המלית מתחת ידי אחר, שטוען שלקחו מן האומן. וכשתובע הבעל הבית לזה שעכשיו נמצא תחת ידו מה טיבו אצלך והלא מסרתני לאומן לתקנו, והוא משיב מן האומן קניתיו ובמצותך מכרו לי, שבפני אמרת לו למוכרו לי, נאמן במיגו דאי אמר ליה האי מחזיק לבעל הבית 'ממך קניתי', והיה נאמן משום דלא אומן הוא. כי אמר ליה נמי 'יודע אני שמכרת אותו לאומן והוא מכרו לי', גם כן נאמן.

ודייק אביי מהברייתא, דרך כשראה בעל הבית מליתו ביד האומן, אין האומן נאמן. ולכאורה קשה לרבה, ממה נפשך, אם יש עדים שמסרו לו הבעל הבית לתקן, למה לי שראה אותה עכשיו ביד האומן. הא כיון שהפקידוהו בעדים צריך להחזירו בעדים, ואפילו לא ראה אותה עכשיו תחת ידו לא יהא נאמן למעון לקוחה היא בידי, אלא יביא בעל הבית עדים שמסרו לו, ויוציאו מידו.

ואם איירי בדליכא עדים שהפקידו אצלו, הרי מבואר מן הברייתא דמיהו כשראה אותן עכשיו ביד האומן, אין לו חזקה. וקשיא לרבה דאמר דהיכא דמסר שלא בעדים, אף באופן שראה

כשאנו רואין אותו עכשיו בבית האומן שאין יכול למעון לקוח הוא בידי, שהרי מעידין עדים שבפניהם מסר לו בתורת פקדון.

אבל אם מסר לו הבעל הבית מליתו שלא בעדים, יש לאומן חזקה. ולא מיבעיא היכא דאין אנו רואין המלית בידו יש לו חזקה, דמתוך שיכול לומר 'החזרתיו לך' ונאמן משום דאין צריך להחזירו בעדים או לא היו דברים מעולם, יכול למעון לקוח הוא בידי. אלא אפילו אם ראו עכשיו עדים המלית ביד האומן או שתפוס בו בפנינו, גם כן יש לו חזקה. דמתוך שיכול האומן לומר 'לא היו דברים מעולם' – שלא מסרת לי, אלא אחר מסרו לי, שמכרתו לו והוא מכרה לי, כי אמר ליה נמי אתה מסרת לי ומכרת לי, נאמן.

הקשה לו אביי לרבה, למה לא חילק בדבר דאף אם מסרה בעדים יש לאומן חזקה, היכא שלא ראו אותו בידו, במיגו שיכול למעון החזרתיו לך.

אביי סבירא ליה דאין הדבר תלוי אם מסרו לו בעדים או לא, אלא הכל תלוי אם ראו אותו בידו או לא. דהא דאמרין דאין לאומן חזקה היא רק כאשר ראו העדים המלית עכשיו תחת ידו, דלכן אינו יכול למעון 'החזרתיו לך', וגם אינו נאמן לומר 'לא מסרת לי' אף אי לא מסרו לו בעדים, ודמי לדברים העשויין להשאל ולהשכיר שאינו נאמן לומר לקוחה היא בידי אף על גב דליכא עדי מסירה. אבל אם לא ראו העדים המלית תחת ידו, יש לו חזקה, אף כשמסרו לו בעדים, שמתוך שיכול למעון החזרתיו לך, יכול למעון לקוחה הוא בידי.

## דף מ"ה ע"ב

אמר ליה רבה, מי סברת המפקיד אצל חבירו בעדים אינו צריך להחזיר לו בעדים, אין הדין כן, אלא המפקיד אצל חבירו

אמר נמי 'החזרתיו ביני ובינך' נאמן. דכיון דלא פרעו בפני עדים, לא היה יכול לומר פרעתי בפני פלוני ופלוני והלכו להם למדינת הים, דמילתא דענידא לאגלויי לא משקר איניש, פן יעשה דלא היום ולמחר כי הדרי עדים ממדינת הים ויאמרו לא היו דברים מעולם.

ולא מדמי ליה רבה לדין של דברים העשויין להשאל ולהשכיר ואמר איך לקומין הן צדי דאינו נאמן, הואיל ויש למערער עדים שהיה שלו, ואף על גב דליכא עד מסירת שאלה או שכירות. משום דהתם שאלה ושכירות לכל שכני אדם משאל ומשכיר, אצל הכא מני אמר אומן איך רגיל לתקן בגדיך אצל.

דסבירא ליה לאציי דהמפקיד חזרו בעדים אין צריך להחזיר לו בעדים.

ואציי מולק בזה על רבה דמחלק ביניהם [כמו שנתבאר בהערה לעיל].

<sup>1</sup> ועי' בתוספות (ד"ה המפקיד) שצאמת היה אציי יכול להקשות לו דאכתי יהא נאמן במיגו שהיה טוען 'נאנסו', והיה נאמן.

<sup>2</sup> וכגון שהחזיק בו שלש שנים. דצפחות מג' שנים אפילו אינו אומן אין לו חזקה, כדאמר ריש לקיש לעיל (דף ל"ו). הגדרות אין להן חזקה. ואוקימנן אין להן חזקה לאלתר, אצל יש להן חזקה לאחר ג' שנים.

<sup>3</sup> דכיון דטוען שידוע צדאי שבעל הבית מכרו להאומן שמכרו לו, הוה כלאומר 'קמאי ידי זכנה', שנתבאר לעיל דיש לו מיגו. [וברש"ש העיר על דברי רש"ס אלו, דבגמרא משמע דאומר לו שצמנות הבעלים מכרו לו, ולא שהבעלים מכרוהו להאומן והוא חזר ומכרו לו].

[דהיינו לאחר ששקעה החמה], השכיר שהוא מוציא מחבירו, עליו להביא ראיה כמה קצין לו.

## דף מ"ו ע"א

ולכאורה קשה דהיכי דמי דבאופן שהמלית תחת יד האומן נאמן משום דיש לו מיוגו שהיה יכול למעון לקוח הוא בידו. אם יש עדים שבפניהם מסר לאומן<sup>א</sup>, מסתמא גם בפניהם קצין השכירות, וליחזי דיינין עדים מאי קאמרי כמה קצין לו. אלא לאו מיירי בדליכא עדי מסירה, ומכל מקום נאמן האומן למעון לקוח היא בידו, ואף על גב דמשמע דאיירי אפילו ראו עכשיו מליתו בידו. והיינו כרבה דאמר דאפילו היכא דראה המלית בידו, כיון דליכא עדים שמסרו לו בתורת אומן, נאמן האומן. ולכאורה הוה תיובתא דאביי דאמר דאינו נאמן היכא דראה עכשיו המלית בידו.

אמנם תירצו, דיש לומר דלעולם איירי הברייתא בדליכא עדים שראו מסירת המלית ליד האומן, וגם לא ראה עכשיו המלית בידו לכן היה האומן נאמן לומר לקוח הוא בידו. דהתם לכולי עלמא יש לו מיוגו שהיה יכול לומר לא היו דברים מעולם.

• הקשה רב נחמן בר יצחק על רבה מזהא דתנן במשנתנו, אומן אין לו חזקה. ויש לדייק דרק אומן הוא דאין לו חזקה, הא איניש בעלמא דלאו אומן, יש לו חזקה. ולכאורה היכי דמי דלאומן אין לו חזקה, ואילו אחר יש לו חזקה. אם יש עדים שמסר בעל הבית מליתו לאומן בפניהם, ועכשיו ראה המלית בידו, למה יהא לאחר חזקה. הא כיון דאיכא עדים דבתורת פקדון בא לידו וגם רואין אותו עכשיו בידו דלא מצי למימר החזרתיו לך, ודאי לא מהימן לומר לקוח הוא בידו.

אלא לאו, איירי בדליכא עדים בשעת מסירה, והלכך אף על גב דרואין אנו אותו בידו, לאחר דלאו אומן יש לו חזקה. דכיון דלאו אומן הוא, יכול לומר לקוח הוא בידו כדן כל הקונין מטלטלין מחבריהן שאין צריכין עדים, אלא מכיון שהוא מוחזק בו

עכשיו המלית תחת ידו, יש לאומן חזקה, במיוגו שהיה יכול למעון לא היו דברים מעולם שלא נמסר לי החפץ בתורת אומן.

תירץ רבה, לעולם היכא דלא מסר לאומן בעדים, יש לאומן חזקה ואפילו ראה עכשיו המלית תחת ידו, משום דיש לו מיוגו שיכול למעון לא היו דברים מעולם. אלא הברייתא מיירי כגון דאיכא עדים שמסרו לו, אלא דמכל מקום בעינן גם ראה המלית בידו, דאז אין לו מיוגו דהחזרתיו לך, שהרי רואין אותו עכשיו בידו.

ואף על גב דמתחילה אמר רבה דהמפקיד אצל חבירו בעדים צריך להחזירו בעדים, ואם כן אם מסרו לו בעדים לא היה יכול למעון החזרתיו לך אפילו לא ראו אותה עכשיו תחת ידו. אמר רבה שעכשיו חוזר בו ועל כרחו מכה הברייתא וסבירא ליה המפקיד אצל חבירו בעדים אין צריך לפרעו בעדים. ולכן לולא זה שראה המלית עכשיו בידו, היה יכול למעון החזרתיו לך.

ולפי זה נחלקו רבה ואביי רק אי בעינן גם עדי ראה: דלרבה, דוקא היכא דאיכא תרתי: (א) עדים ושמסרו לו בתורת אומנות, (ב) וגם ראה בעדים, הוא דאין לו חזקה. אבל אם יש עדים ולא ראה, יש לו חזקה מתוך שיכול למעון החזרתיו לך. וכן אם ראה וליכא עדים יש לו חזקה, מתוך שיכול למעון לא היו דברים מעולם שנמסר לו בתורת אומן.

אבל לאביי, בראה לחוד תליא מילתא. שאם ראה ביד אומן אין לו חזקה, ואינו נאמן למעון שמעולם לא נמסר לו בתורת אומן. ואם לא ראה עכשיו המלית תחת ידו, יש לו חזקה. אבל אין נפקא מינה אי איכא עדים על המסירה או לא.

• רבא הקשה לאביי מברייתא שלכאורה מסייע לרבה, דשנינו הנותן מליתו לאומן, אומן אומר שתים קצצת לי ובעל הבית אומר לא קצצתי לך אלא אחת, כך הוא הדין; כל זמן שהמלית ביד אומן, על בעל הבית להביא ראיה עדים כמה קצין לו, משום דאומן יש לו מיוגו, דמצי למימר לקוח הוא בידו, ולכן יכול למעון עד כדי דמיו של המלית<sup>ב</sup>.

אך אם כבר נתן לו האומן מליתו; אם האומן תובעו לשכרו בזמנו, נשבע האומן ונוטל מתקנת חכמים<sup>ג</sup>. אבל אם עבר זמנו

<sup>א</sup> "אי הוה איכא לאוקומי דדליכא עדים שמסר לו, על כרחך אין האומן נאמן אלל דללא ראה, ואם כן אהא צרייתא לאשמועינן דאע"ג דליכא עדים אומן מהימן, ולא אמרינן דהמפקיד אלל סברו צעדים צריך להחזיר לו בעדים. והוה אחי ספיר לאצי ולא לרבה, אלל אי מוקמינן לה דליכא עדים, סבר דמו לא מצינן לאוקומי בלא ראה, דאם כן מאי קא משמע לן, פשיטא דכי ליכא עדים ולא ראה דמהימן ואין כלל שום חידוש; תוספות ד"ה אי דליכא עדים ליחוי.

<sup>ב</sup> ובאמת לא מצי לרישא לשום חידוש, אלל משום סיפא דבעי לאשמועינן דינא צנתה לו, תנא נמי רישא כל זמן שהמלית ביד אומן, אע"ג דפשיטא היא; שם.

<sup>א</sup> כדאמרינן לעיל (דף ל"ו). גבי הנהו עמי דאכלי חושלי צנהרדעא, שנאמן למעון עד כדי דמיהן מיוגו שהיה יכול למעון לקוח הוא בידו.

<sup>ב</sup> דהיינו אחד מן הנשבעין ונוטלין, דאמרינן במס' שבעות (דף מ"ד:): שכיר צומנו נשבע ונוטל, וטעם הדבר משום דבעל הבית טרוד בפועליו הימנוהו לשכיר.

עד שיחזיר לו את שלו. וכיון דמדעתו נתן לו, מותר להשתמש בה. מה שאין כן בבית האבל ובבית המשתה.

אמר רב חייא בריה דרב נחמן, דלא שנו דמותר להשתמש במילת שנתחלף לו בבית האומן, אלא כשנתן לו האומן עצמו המילת, דאיכא למימר מדעת עשה. אבל אם אשתו ובניו של אומן נתנו לו המילת, לא ישתמש בה משום דיש לומר שטעו ונתנו לו מילת של אדם אחר.

וגם כשהחזירו לו האומן עצמו מותר להשתמש בו, אלא כשאמר לו 'הילך מילת זו', דאיכא למימר דלהכי לא אמר ליה 'מילתך' לפי שאין זו שלו, ומדעת נתן לו חליפי מילתו שלו. אבל אם אמר 'הילך מילתך' אינו יכול להשתמש בו, משום דכסבור האומן שזו היא שלו, ומעות הוא, והלכך אסור להשתמש בו שלא מדעת.

## רמאי דפומבדיתא

אמר לו אביי לרבא, בא ואראך רמאי דפומבדיתא<sup>א</sup> מה הם עושים. דכשאומר בעל הבית לאומן תן לי מילתי שמסרתי לך לתקן, אומר האומן לא היו דברים מעולם. וכשאומר בעל הבית, הא יש לי עדים שראו אותו אצלך, אומר לו האומן, והוה של אדם אחר. ומיהו כיון שהעדים אין מכירין בו יפה אם זה הוא אומר לו הבעל הבית הוצא אותו שיראו העדים הבגד שאתה אומר אחרתא הוא ואמת דברך, והוציא עצמך מן החשד. אומר לו האומן, לא אוציאנו, דבשביל טענותיך של הבל לא אראה לך ממון אחרים. וזהו הרמאות, דבאמת שלא לשם שמים מתכוין, אלא לגנוב את מילת חבירו מתכוין.

## דף מ"ו ע"ב

אמר לו רבא לאביי, אף על פי שרמאים הן, שפיר אומר כן האומן, דאפילו כשרים שבישראל יכולין למעון כן. דהא שנינו בברייתא שאם 'ראה' מילתו ביד האומן, משמע שרואה עכשיו ובעדים. אבל זה שאינו רואה מילתו ביד זה האומן וגם העדים כשראיהו לא הכירוהו אם זה הוא, אינו יכול לכופ האומן להוציא הבגד כדי לראות אם הוא שלו או של אדם אחר.

אמר רב אשי, ואי חכים התובע, מצי משוי ליה 'ראה', שהרי יכול לישתדל לאומן בדברים עד שיראהו לו בפני עדים. וכיון

יכול לומר שלי הוא שלקחתיו ממך<sup>א</sup>. וכהאי גוונא קתני אומן אין לו חזקה, הרי אף היכא דליכא עדים אין לו לאומן חזקה היכא דראה, וכשיטת אביי. והוה תיובתא דרבא דאמר לעולם נאמן אומן אף בראה עד דאיכא גם עדים<sup>ב</sup>.

## נתחלפו לו כלים בבית האומן

שנינו בברייתא, נתחלפו לו כלים בבית האומן – שנתן לו האומן מילת של אדם אחר, הרי זה ישתמש בכלי שקיבל מן האומן אף שאינם שלו, עד שיבא האחר שהוא בעל הכלי ויטול את שלו. אבל אם נתחלף לו כלים בבית האבל או בבית המשתה, הרי זה לא ישתמש בהן עד שיבא בעל הכלי ויטול את שלו, לפי שאינם שלו.

וביאר רב בשם רבי חייא החילוק בין הרישא לסיפא, שאדם עשוי לומר לאומן מוכור לי מילתי, הלכך איכא למימר שהאומן מוכר מילת אחת שהוא מתקן במוצות בעל הבית שצוה לו למוכרו, אבל טעה האומן ומוכר מילתו של זה, ולכן נתן לו מילת זו מדעת

<sup>א</sup> דמאי שנא מאריס ואפטורפוס שאין יכולין לומר לקוח הוא צדי. והא ליכא למימר דדליתא עדים ולא ראה מיירי, והלכך אחר מהימן. דהא אפילו אומן נמי צדי האי גוונא מהימן לדברי הכל. דהא אוקמינן לעיל המפקיד אצל חבירו צעדים אין צריך להחזיר לו צעדים, ומיגו דמצי אחר החזרתו לך כי אמר נמי לקוח הוא צדי מהימן.

<sup>ב</sup> הרשב"ם מסכם דינים היוצאים מסוגית הגמרא:

(א) המפקיד אצל חבירו צעדים אין צריך להחזיר לו צעדים דהא הדר ציה רבה לגבי דאביי. ולקמן (דף ע.) פסקינן, שאפילו המפקיד אצל חבירו צעדים אין צריך להחזיר לו צעדים.

(ב) מנדקאמר גמרא 'אי דליכא עדים, אחר אמאי מהימן', שמעינן שהמפקיד אצל חבירו צעדים ועדיין ישנו לפקדון צידו לפנינו, אינו יכול לטעון החזרתו לך ולטעון שמכרו לו אחר כך או משכנו צידו.

(ג) הני מילי בשראה ותפס, אבל אם לא ראה ותפס, נאמן צמיגו דאי צעי אחר החזרתו לך, כי אחר מכרת אותם לי נאמן ובשצוה.

(ד) הני מילי שהפקיד אצלו צעדים, אבל אם ראה מילתו ציד חבירו ומכירין בו עדים שהיה של זה הטוען לזה מה טיבו אצלך, ואמר לו לקוח הוא צדי, נאמן. דאין זה נאמן לומר הפקדתי אצלך מאחר שאין לו עדים.

(ה) הני מילי שנגא מילתו ציד חבירו שאינו אומן. אבל ראה מילתו ציד אומן ואמר אומן לקוח הוא צדי, אינו נאמן אלא אם כן יש לו עדים שלקחו מזה בפניהם, ואף על פי שלא מסר לו צעדים. אבל אם לא ראהו צידו, נאמן האומן לומר לקוח הוא צדי, ואף על פי שמסר לו צעדים. דמיגו דמצי טעין החזרתו לך, כי אמר נמי לקוח הוא צדי נאמן.

(ו) הני מילי דאומן אין לו חזקה, בכלים שאותו אומן ראו לתקן, כגון לצבוע בגד לצבוע, ומילת לכוס, וכן חלוק וכל בגדים בני כיצוס, ולעצדן עורות.

(ז) הני מילי שיש חילוק בין אומן לצבוע הבית, בדברים שאין עשויין להשאל ולהשכיר. אבל בדברים העשויין להשאל ולהשכיר, לא שנה אומן ולא שנה כל אדם, אם אמר לקוחין הן צדי אינו נאמן.

<sup>א</sup> כדאמרין במס' חולין (דף ק"ו.), אם אחד מפומבדיתא לוויך, אשני אושפיזין, כדי שלא יגנוב מה שיש לך.

**רב יוסף** היה יושב לפניו ואמר לו, הכי אמר שמואל ארים מעיד. אולם בברייתא אחרת שנינו דארים אינו מעיד.

תירצו לא קשיא, הא דשנינו בברייתא ארים אינו מעיד, איירי כאשר יש פירא בארעא ועדיין לא נטל הארים חלקו. דבאופן זה ניהא ליה לארים שיעמוד הקרקע ביד בעלים הראשונים, כיון שאם ישול שמעון השדה יכול גם הפירות כדין נגזל. והא דאמר שמואל ארים מעיד, איירי בדליכא פירא בארעא, וגם לא מרח בה הארים כלום בשנה זו. ובאופן זה יכול להעיד, כיון דלא מרויח מידי בהאי עדות. ואין לחוש שהארים רוצה שהשדה יעמוד ביד ראובן, כיון שאם ישאר בידו יורידהו לה באריסות, דהא אפשר למצוא שדות הרבה שיתנו לו באריסות. וגם מי יודע אם יעשנו ראובן ארים שלו, הא אם ירצה יעשה, ואם ירצה יחדל.

## דיני עדות בערב, מלוח, לוח, וערב קבלן

שנינו בברייתא איזה מאלו מעידין:

**(א) ערב** של לוח מעיד ללוח על קרקע שלו להוציאה מן המערער. והיינו דוקא באופן שיש ללוח קרקע אחרת שיוכל המלוח לגבות הימנה את חובו ויפטר הערב, ונמצא שאין הערב מרויח כלום במה שמעמיד שדה זו ביד לוח, שהרי בלאו הכי לא היה המלוח גובה ממנו אלא מקרקע האחרת שיש לו להלוהיה.

**(ב) מלוח** מעיד ללוח, באופן שיש ללוח ארעא אחריתי שיכול המלוח לגבות ממנויה.

**(ג) לוקח ראשון** מעיד ללוקח שני, כגון ראובן שמכר שדה אחת ללוי ואחר כך שדה אחרת ליהודה. ובא איש מעלמא ומערער על שדהו של יהודה לומר גזלה ראובן ממני, שלוי מעיד לו ליהודה – דהיינו לוקח ראשון ללוקח שני, שהיא שלו ולא של מערער. והיינו דוקא באופן שיש קרקע אחרת שיכול בעל חוב של

ראובן לגבות ממנו, וזה שייך בב' אופנים: (א) שיש ליהודה עוד קרקע אחרת שלקח מראובן, שיוכל בעל חוב דראובן לגבות חובו הימנה כדין בעל חוב שגובה מלוקח אחרון, ואם אין לו גובה משלפניו. (ב) כשיש לראובן קרקע אחרת בת חורין ויהווה עליה בעל חוב שלו, דאז לאו נוגע בעדות הוא. דהא אפילו אם יוציאנו המערער

<sup>77</sup> והא ליכא למימר דלכך מתכוין הערב דניחא ליה שיהו שדות הרבה ציד הלוח שאם חייב הלוח עדיין לבעל חוב אחר שיגבה מחלה קרקע האחת ויגבה הערב קרקע השנית ונוגע צעדומו הוא. דכולי האי לא חייש שמה לא יפרע הלוח צומנו, ואם תמנא לומר לא יפרע, שמה יצא מלוח אחר ויגבה, ואחר כך יצא מלוח זה ויפרע ממנו, דשני חששות לא חייש.

<sup>78</sup> וגם כאן ליכא חשש שרואה המלוח שיהיה ללוח הרבה קרקעות, כמבואר בהערה דלעיל.

שיראהו ויכול להוציאו ממנו, דהא אומן אין לו חזקה היכא דראה. שיאמר לו בעל הבית דרך ערמה בחשאי, אמאי תפסת מלית שלי, לאו משום שיש לך אצלי מעות, ואתה ירא שלא אכפור בך. איני כופר בך, ואף אתה אל תכפור לי ולעכב בה היותר מכנגד מה שאני חייב לך, הוציאה בפני בני אדם שבקיאין בשומא, ונשיימיה, וקח את המגיע לך, והחזר לי המותר, אם יש יותר.

אמר לו **רב אחא בריה דרב איזא** לרב אשי, מכל מקום גם האומן כל שכן שיהא ערום ויכיר בערמתו. ויאמר איני צריך לשומא שלך, דכבר שיימוה ראשונים לפני בואך ואינה שוה כלום יותר מן החוב שאתה חייב לי.

## ארים אין לו חזקה

תנן במשנתנו דארים שיודעין בו שבאריסות ירד לשדה זו, אין לו חזקה. והקשו בגמרא, למה אין לו חזקה, והלא עד האידנא שהיה באריסות היה נוטל רק חצי כדין ארים, והשתא שאכלה כולה שלש שנים, כיון אין זה דרך אריסים היה לו לבעל השדה למחות, ולמה אין לו חזקה.

תירץ **רבי יוחנן**, דמשנתנו איירי ב'אריסי בתי אבות' שרגילין לשמור שדות של משפחה זו מעולם הן ואבותיהן באריסות, ולא היו יכולים להחליפו באריסים אחרים. ואותן אריסים נוהגים לאכול כל הפירות ב' וג' שנים ואחרי כן יאכלו הבעלים כמו כן, הלכך אין להם חזקה. אבל שאר אריסין באמת יש להן חזקה.

אמר **רב נחמן**, ארים של בתי אבות שהוריד אריסין תחתיו אותן ג' שנים שהיה לו לאכול והוא לא עשה עמהן כלום, יש לו חזקה. משום שאין בעל הבית שותק כשיורדין אריסין נכרים בשדהו בלא רשותו ושותק, שמה יקלקלו שדותיו.

אמר **רבי יוחנן**, ארים של בתי אבות שחלק לאריסין – דלכל אחד מסר לעשות חלקו בשדה וגם הוא עושה עמהן, אין לו חזקה. דאף על גב דהיכא דהוריד אחר תחתיו יש לו חזקה כדאמרינן לעיל, הכא אין לו חזקה, דכי האי גוונא לא קפיד בעל השדה מאחר שגם הוא עושה עמהן, ויש לומר דרשות נתנו לו להוריד אריסין עמו, אם מורה הוא לו לעשות לבדו.

שלח ליה **רב נחמן בר רב חסדא לרב נחמן בר יעקב**, ילמדנו רבינו ארים שהורידהו ראובן ובא שמעון לערער על השדה, מי מצי ארים להעיד לו לראובן להעמיד השדה בידו. וצדדי הספק הוא, מי הוי נוגע בעדות משום דנהנה מן פירות השדה או לא.

## בן אומן, בן ארים, ובן גזלן ובן בנו של גזלן

אמר רבי יוחנן, (א) אומן אין לו חזקה כמבואר במשנתנו, אבל בן של אומן שאין הוא עצמו אומן, יש לו חזקה. (ב) ארים עצמו אין לו חזקה, אבל בן ארים יש לו חזקה. (ג) גזלן, וגם בן גזלן, אין להן חזקה. אולם בן בנו של גזלן יש לו חזקה.

ומבאר הגמרא באיזה אופן איירי דאלו עצמן אין להם חזקה, ואילו בניהם או בני בניהם יש להם חזקה. דהנה באופן שבאים הני בנים בטענתא דאבוהון, שאומרים אבינו הורישנו לנו, ומשום הכי מוכן למה בן גזלן אין לו חזקה, דכי האי גוונא אין טוענין ליורש דכיון דמוכח גזלן קאטיא, הלכך 'חזקה שאין עמה טענה' היא, שהרי אין לאבא חזקה וגם הבן הבא מכחו אין חזקתו חזקה. אבל לפי זה קשה, דאם כן אפילו בן אומן ובן ארים נמי לא יהיו להו חזקה, כיון שבאים מכה אביהם.

ובאופן שאינם באים בטענתא דאבוהון, אלא טוענין שבעצמם קנו אותה מבעליו הראשונים, אפילו בן גזלן נמי יהא לו חזקה, שהרי יש לו טענה מעלייתא.

תירצו, דלעולם איירי כשבאים בטענתא דאבוהון. וכגון שאמרו עדים 'בפנינו הודה לו המערער לאביהן של אלו שמכרו להם'. הלכך בן ארים ובן אומן יש לומר שאומרים האמת שאביהם קנאם, שהרי הודה שהוא מכרו להם, והודאת בעל דין כמאמר עדים<sup>א</sup>. אבל בן גזלן, אף על גב שהודה המערער לאביו, מכל מקום אינו נאמן לומר לקוח הוא ביד אבי. שיש לומר שמה שהודה המערער להגזלן לא היה רק מתוך פחד מן הגזלן. וכדאמר רב כהנא, אי לאו דאודי ליה נגזל לגזלן, היה מוסר אותו ואת חמורו לפקיד המלך, שסתם גזלן גברא אלמא הוא.

ומכל מקום בן בנו של גזלן יש לו חזקה, באופן שבא בטענה שירשו מאביו, ואביו לא היה גזלן. וכי האי גוונא טוענין ליורש, דאילו היה אביו קיים הוה טעין 'מוכר קניתי' והיה נאמן כיון שלא בא מכה אביו, והלכך אף אנו נטעון כן בשביל היורש.

<sup>א</sup> ואיהו לא טעין 'מאזי אני יורש דזבנה מינך קמאי ידי', דליהמניה על ידי מינו דמאי אמר 'זבנית מינך'.

<sup>ב</sup> לפי זה דאיירי שיש עדי הודאה, בזמנא גס האומן עצמו והארים היה נאמן, אלא מפרש הרשב"ם, דרישא דקטני 'אומן' אין לו חזקה' איירי בדליכא עדי הודאה אלא בא בטענת חזקה, ולגזלן קטני.

אבל עוד הקשו הראשונים [ע"י תוספות ד"ה כגון] על פי' הרשב"ם, דאם כן למה אמר רבי יוחנן דבן אומן ובן ארים יש לו חזקה, הא כיון דבאו מכה טענת עדי הודאה, אין צורך לדין 'חזקה' כשציל זה. ולכן פי' באופן אחר, עיי"ש.

מיהודה לא יבוא בעל חוב דראובן למרוף מלוי, אלא מקרקע האחרת. אבל כשאין להלוה ואז להלוקים אחרים שקנו ממנו אחריו קרקע אחרת, אין לוי מעיד לו ליהודה, מפני שרוצה לוי להעמיד שדהו של יהודה בפני בעל חוב דראובן, שלא יבא ויטרוף משלו.

## דף מ"ז ע"א

(ד) ערב קבלתי שדינו דממי שירצה המלוה יפרע תחלה: יש אומרים דמעיד לו ללוה כמו בסתם ערב. ויש אומרים שאינו מעיד לו, דנוגע בעדות הוא, דניחא ליה להעמיד שני הקרקעות בידו של לוה, כדי שיהיו לו הרבה קרקעות, זיבורית ובינונית שיכול המלוה לגבות ממנו. שאם יבוא מלוה לגבות בינונית דקבלן כדן בעל חוב שדינו בבינונית, יאמר לו הקבלן אתן לך בינונית דלוה. והלכך הוה נוגע בעדות, דאי יוציאנו המערער ולא יהיה ללוה קרקע בינונית לא יגבה המלוה אלא מבינונית דקבלן, שהרי יכול לגבות ממי שירצה.

<sup>ו</sup> ודוקא לוקח ראשון אין מעיד ללוקח שני, כשאין לו קרקע אחרת, אבל לוקח שני מעיד ללוקח ראשון אפילו היכא שאין לו למוכר קרקע אחרת, באופן שמכר לראשון שלא באחריות. דהא צל חוז דמוכר לעולם יחזור על לוקח שני צין שיש קרקע ללוקח ראשון וצין אין לו, והלכך לא מריח מידי צעדו שמעמידה ציד ראשון.

אבל אם מכר המוכר לראשון באחריות, אין לוקח השני מעיד לראשון אלא אם כן יש לו קרקע למוכר דליהדר לוקח ראשון עליה. דהא נוגע צעדו הוא, דחייש דאי יוציאנו המערער מלוקח ראשון יחזור לוקח הראשון עלי שקניתי אחריו קרקע המשוועדת לו לאחריות.

<sup>ז</sup> ברש"ם כתב דהיינו צערב שקבל המעות מידי של מלוה ונתן לידו של לוה. אבל ברש"י (ח"מ ס' ל"ז סקט"ז) כתב 'אמה אני אם כתב רש"ם זה, דהא האי מפטר לוה מיינה דמלוה, וקבלן זה לוה הוא, וכדאיתא ברש"ם ס"פ גט פשוט (דף קע"ד ע"ב), והכי דמי קבלן כגון דאמר מן לו ואני נותן, מן לו ואני פורע, וכדאיתא ברש"ם שם וצכל הפוסקים'.

<sup>ח</sup> אבל ערב סתמא אין תובעין לערב תחלה עד שיעמיד מלוה ללוה צדין ויחייבוהו לשלם ואין לו מה לפרוע, ואז יגבה מן הערב.

<sup>ט</sup> כ"פ רשב"ם, אבל התוספות (ד"ה קבלן) הקשו, דא"כ מלוה נמי לא יעיד ללוה אפילו אית ליה ארעא אחריתי כענין זה, ועוד צל ענין משמע דאינו מעיד ולא מפליג צין היא ציונית צין היא וצורית, וע"ש עוד. אלא פירשו דהיינו טעמא דקבלן אינו מעיד ללוה, אע"ג דאית ליה ארעא אחרית, משום דטריחא ליה מילתא למיקם עליה צדינא ודיינא, וכשהיו ללוה קרקעות הרבה לא יגבה המלוה מן הקבלן הואיל ויכול לגבות מן הלוה בהרובה.

<sup>פ</sup> אבל צערב סתם ליכא למימר הכי. דקיימא לן לקמן (דף קע"ד). דכל כמה דאית ליה ללוה למיפרע מידי ואפילו וצורית, לאו כל כמיניה דמלוה למיהדר גבי ערב.

# קנין תורה

והנה כבן שחלק מאביו מוכן בפשיטות למה איצטרך לאשמענין דיש לו חזקה. דסלקא דעתך אמינא אחולי האב גבי דבן פירות שאכל בשלש שנים, ולפיכך לא ערער ולא תיהוי חזקה, קא משמע לן דלא מחיל, ומדלא מיחה יש לו חזקה.

## דף מ"ז ע"ב

אבל אשה שנתגרשה, לכאורה קשה דפשיטא הוא דמחזקת בנכסי בעלה וכן בעלה מחזיק בנכסיה, שהרי שונאין זה את זה והיה להן למחות. תירצו, דהחידוש דיש לה חזקה בנכסי בעלה הוא באופן שהיא 'מגורשת ואינה מגורשת', כגון זרק לה גט ספק קרוב לה ספק קרוב לו. ואמר רבי זירא בשם רבי ירמיה בר אבא בשם שמואל, כל מקום שאמרו חכמים מגורשת ואינה מגורשת, בעלה חייב במזונותיה כיון דאכתי קשורה בו. ואם כן איכא למימר שהניח לה בעל קרקע זו בידה כדי שתזיז מפירותיה ולא הויא חזקה. קא משמע לן דהויא חזקה, דכיון שהתחיל בגירושין והוא שונא לה, ודאי לא יחד לה קרקע למזונותיה, כי בטורה יתן לה מזונות בצמצום כשיחייבוהו בית דין.

## כולן שהביאו ראיה

אמר רב נחמן בשם רב הונא, כולן – אומן וארים וכל הנך דלעיל דאמרן אין להן חזקה, אם הביאו ראיה – כגון שטר מכירה או עדי מכירה, ראייתן ראיה ומעמידן שדה בידן.

אבל גזלן שהביא ראיה, עדי מכירה או עדי הודאה – אבל מתן מעות לא ראו, אין ראייתו ראיה, ואין מעמידן השדה בידו על ידי עדים אלו. ומעם הדבר כדאמר רב כהנא, שאין הודאת נגזל הודאה ואין שטר מכירה שלו ראיה, דאי לאו הוודה לגזלן או שכתב לו שטר מכירה, היה הגזלן מוסר אותו ואת חמורו לפקיד המולך.

הקשו בגמרא, מאי קא משמע לן רב הונא דגזלן וכל הבא מבחוץ אין ראייתו ראיה ולא קנה. הא תנן במס' גיטין, אם לקח אדם קרקע מסיקריקון – גזלן נכרי הורג נפשות על עסקי ממונא.

<sup>א</sup> מילתא דפשיטא היא, ומשום סיפא נקט לה דגזלן אין ראייתו ראיה.

<sup>ב</sup> ולא לכל הבא מבחוץ כגון בן גזלן או לוקח מגזלן.

<sup>ג</sup> ולהלן יתבאר מה הדין כאשר ראו שנתן לו הגזלן מעות צפני עדים.

<sup>ד</sup> מבואר במס' גיטין שטיטוס גזר ג' גזירות; (א) מתחילה אמר כל גוי שגזמן צידו להרוג יהודי ואינו הורגו, ייהרג. (ב) אמר כן אמר כל מי שיהרוג יהודי יקבל ד' זוזי. (ג) לבסוף אמר, כל מי שיהרוג יהודי, ייהרג. והנה צומן שהיה צ' גזירות הראשונים, אם נתן יהודי שדה שלו לנכרי כדי שלא יהרגו, היה חל הממנה משום דלאגז אונסיה גמר ומקני. אבל צומן שהיה גזירה אחרון שאם

אמר רבא, פעמים שאפילו בן גזלן יש לו חזקה, ואף על גב דלא בא מבחוץ מענת עצמו, אלא שאומר שירש החפץ מאביו, שירשו מאבי אביו שלא היה גזלן. ולכן נאמן בן הגזלן, דמינו שהיה יכול למעון קניתיה מוכן, כי אמר נמי זקני הורישא לאבי ואבי הורישני, נאמן, דחזקה שיש עמה מענה מעלייתא היא.

ולישנא אחרת: אמר רבא, פעמים שבן בנו של גזלן נמי אין לו חזקה, וכגון שבבא בכח מענות אבי אביו, ולכן אין לו חזקה משום דאבי אביו גזלן היה.

נאמרו שני דרכים בגמרא היכי דמי גזלן שאין לו חזקה: (א) רבי יוחנן אמר, כגון שהחזיק גזלן על שדה זוהי. ודוקא בההוא שדה הוא דאין לו חזקה, אבל בשאר שדות יש לו חזקה. (ב) רב חסדא אמר, כגון דבית פלוני שאנשים רשעים היו, והיה מכיר בהן רב חסדא שהורגין נפשות על עסקי ממונא, דאין להן חזקה בשום קרקע בעולם, לפי שכל אדם ירא למחות בהן.

## ירד מאומנתו או אריסותו, בן שהפליג, ואשה שנתגרשה

שנינו בברייתא, אומן אין לו חזקה. אבל אם ירד מאומנותו ושוב מחזיק בה, יש לו חזקה.

ארים אין לו חזקה, אבל אם ירד מאריסותו, יש לו חזקה.

בן שהפליג מאביו ואין סמוך עוד על שולחנו – כגון שנשא אשה ואין משתדל עוד בנכסי אביו. וכן אשה שנתגרשה, הרי הן ככל אדם ויש להם חזקה זה על זה.

<sup>א</sup> כ"ה גירסת הרשב"ם בגמרא.

<sup>ב</sup> כ"ה גירסת הגמ' לפנינו, ונעי' בתוספות (ד"ה פעמים) שהקשו על זה, למה לא נטעון לירוש', דלמא אי הוי אציו קיים דהיינו בן הגזלן, הוה טעין אגא הדר זבינתא מייך. ומירלו (במ"ה השני) דאין טוענין כן לירוש' משום דמילתא דלא שכיחא היא, ועיי"ש עוד.

וכתב הרשב"ם דלמנא שני הדינים [גירסת הרשב"ם, וגם גירסת הגמרא לפנינו] אמת הן, אבל הראשון נראה שאמר רבא, ולא האחרון.

<sup>ג</sup> לפי שבעל הבית ירא מלמחות, פן יגלגל עליו נזקין; רשב"א. ונעי"ש עוד לפי אחר.

<sup>ד</sup> וקיימא לן כחזווייהו, דגזלן על שדה זו אין לו חזקה, והורג נפשות על עסקי ממונא אין להם חזקה כלל.

<sup>ה</sup> ונעי' בתוספות (ד"ה ירד) דאיירי דוקא כשצאו הכלים לרשותו לאחר שירד מאומנתו, או ששהו צידו אחר אומנתו כ"כ שהוא רגילות שמחזירם לצעלים.

<sup>ו</sup> אף על גב דמתן לעיל (דף מ"ג). לא לאיש חזקה בנכסי אשתו ולא לאשה בנכסי בעלה ולא האב בנכסי הבן ולא הבן כו', הנך כיון שהפולגו זה מזה יש להן חזקה זה על זה.

# קנין תורה

דהיינו שאם אמרו עדים או כתבו בשטר 'בפנינו מנה לו והגזלן לנגזל' ונתן לו המעות, חייב הנגזל להחזיר המעות שקיבל מן הגזלן. ולא קנסין ליה להפסיד מעותיו. ולא חיישין דמשום פחד דסיקריקון יכתבו העדים שקר, שראו נתנת מעות. אבל אמרו עדים או כתבו בשטר מכירה 'בפנינו הודה לו נגזל לגזלן שקיבל ממנו הדמים', לא יחזיר לו מעות לגזלן. שיתכן שבאמת לא קיבל הנגזל מעות מן הגזלן, ומכל מקום הודה שקיבלה, כדאמר **רב כהנא**, דאי לאו דהודה לו, היה מוסר אותו ואת חמורו לפקיד המלך.

הרי מבואר דרב **ביבי** סבירא ליה, דאף באופן שהביא הגזלן ראייה שבאמת נתן מעות לנגזל, מכל מקום אין מעמידין השדה בידו, אלא צריך הנגזל להחזיר המעות שקיבל מן הגזלן.

אבל **רב הונא** אמר, תלוייהו וזבין – מי שתלו אותו או עשו לו יסורין עד שמכר וקיבל הדמים<sup>1</sup> ואמר רוצה אני, זביניה זביני ואינו יכול לחזור בו.

והנה אין לפרש טעם הדבר, משום דרוב הפצים וכלי ביתו וטליתו שאדם מוכר, אי לאו דאנים ודחיק במעות לא הוה מזבין, ואפילו הכי הוה זביניה זביני בעל כרחו, אפילו לא גמר ומקני. שלא נתנה תורה חילוק במקח וממכר בין דברים הצריכין לו ומכרן, לדברים שאין צריכין לו, אלא כולוהו קונה לוקח. והכא נמי, אף על גב דאנים מוכר, קונה לוקח הואיל וקיבל דמים אף על גב דלא גמר ומקני. דיש לדחות, דילמא שאני אונסא דנפשיה שצריך למעות ומתוך כך מוכר חפציו מדעתו, דהתם איכא למימר גמר ומקני, מאונסא דאחריני שמכריחין אותו למכור דהתם לא גמר ומקני.

## דף מ"ח ע"א

ואין לפרש טעם הדבר כדשנינו בברייתא, דילפינן מדהוה מצי למיכתב 'קריבנו אל פתח אהל מועד לרצונו', וכתוב **יקריב 'אותו' לרצונו**, מלמד שכופין אותו להקריב מה שגדר. יכול בעל כרחו, תלמוד לומר 'לרצונו'. הא כיצד, כופין אותו עד שיאמר 'רוצה אני'. אלמא היכא דכופין אותו עד דאמר מתוך יסורין 'רוצה אני' קרינא ביה לרצונו, דגמר בלבו להקריב. והוא הדין במכר אם אמר 'רוצה אני' הוי מכירה, דגמר בלבו להקנות. דיש

<sup>1</sup> ודוקא מכר שקיבל מעות אמרינן כן, אבל מתנה לא הוה מתנה, דכיון דלא מקבל מידי לא גמר ומקני.

– שאומר לו בעל הקרקע שא קרקע זו והניחני, דמתנה זו לא הוה מתנה<sup>2</sup>, והלוקח ממנו נמי לא קנה, דקרקע אינה נגזלת ואכתי ברשותא דמריה קמא איתא, ואפילו חזר הלוקח ולקח שדה זו מבעל הבית ושכתב לו שטר<sup>3</sup>, מקחו בטל, דרק מחמת פחד דסיקריקון קנה לו ללוקח. וכיון דאין ראיית הלוקח מנגזלן ראייה, אפילו באופן שחזר ולקח מבעל הבית, כל שכן וכל שכן דאין ראיית הגזלן עצמו ראייה, דמחמת פחד כתב לו הנגזל שטר, ומעולם לא קיבל דמים מן הגזלן דנימא זביניה זביני. ואם כן מהו חידושו של **רב הונא**.

תירצו, דרב **הונא** בא לאפוקי מדרב שאמר על אותה משנה, לא שנו דכשחזר ולקח מבעל הבית מקחו בטל, אלא דאמר לו בפני עדים 'לך חזק וקני', אבל מעות לא קיבל בפני עדים דנימא זביניה זביני, וגם שטר לא כתב לו בעל הבית ללוקח. אבל אם כתב לו בעל הבית שטר, ודאי הקנהו לו. ולפי דבריו, אם היה הגזלן מביא ראייה בשטר, היה ראייתו ראייה, ואף על פי שלא נתן מעות לנגזל.

ובא **רב הונא** להשמייענו דגזלן שהביא ראייה אפילו בשטר אין ראייתו ראייה. והיינו כדשמואל שאמר על אותו משנה, דאף בשטר נמי לא קנה, דאמרינן שבעל הבית כתב לו השטר מאימתי סיקריקון. ורק אם כתב בשטר אחריות נכסים, הוי ראייה.

## תלוייהו וזבין

**רב ביבי** היה מסיים בהא מלתא דאמר **רב נחמן** בשם **רב הונא**, דגזלן שהביא ראייה בשטר אין ראייתו ראייה שאכן קנה השדה. שהיה מוסיף בה **רב נחמן** מדעתו, שאכן אף שהביא ראייה בשטר, אין הגזלן זוכה בהקרקע, וכמו שאמרנו שאין מעמידין השדה בידו. מכל מקום צריך הנגזל להחזיר המעות שקיבל מן הגזלן.

יברוך נכרי ליהודי יישר, אם נתן לו יהודי שדה צמחנה כדי שלא יהרגנו, לא הוה צמחנה צמחנה. משום דאמר היהודי, היום אני נותן לו השדה, ולמחר תצנענא ליה צדינא. והלכך לא קנה הסיקריקון דהא לא נתן מעות, אלא גולה צמח. והלוקח נמי ממנו לא קנה דקרקע אינה נגזלת, ואכתי ברשותא דמריה קמא איתא.

<sup>2</sup> אפילו למאן דאמר 'תלוייהו וזבין' דהיינו שכתב אותו למכור השדה ונתן לו מעות וזביניה זביני, מכל מקום 'תלוייהו ויהי' צמחנה בלא מעות, לא הוה צמחנה.

<sup>3</sup> אבל לא נתן לו מעות, כמו שיתבאר לקמן [דאילו נתן מעות לבעל הבית קנה כרב הונא דתלוייהו וזבין וזביניה זביני, דהא אפילו סיקריקון עצמו היה קונה אם נתן לו מעות לנגזל].

# קנין תורה גליון

• **רב המנונא** הקשה על דינו של **רב הונא**, מהא דתנן לקח מסיקריקון וחזר ולקח מבעל הבית מקחו בטל. ולכאורה קשה למה לא אמרינן התם אגב אונסיה דסיקריקון גמר ומקני בעל הבית, כיון שנתן לו מעות ולא מפסיד מיד.

תירצו, דאין להקשות ממשנה זו; לרב, הא אמר דהמשנה לא איירי אלא כאשר אמר לו בעל הבית ללוקח 'לך חזק וקני' ולא כתב לו שטר ראיה, אבל אם כתב לו שטר ראיה באמת קנה הלוקח.

וגם לשמואל דאמר אף בשטר נמי לא קנה, מכל מקום מודה שמואל היכא שהלוקח חזר ונתן מעות לבעל הבית, דאגב דמקבל זוזי, גמר ומקני.

ואף דרב ביבי היה מסיים מימרא דרב הונא בשם רב נחמן, שגזלן אף שהביא ראיה בשטר, אין לגזלן קרקע, אבל צריך הנגזל להחזיר המעות שקיבל מן הגזלן. הרי מבואר דאף כשנתן הגזלן מעות לנגזל לא קנה, אלא צריך הגזלן להחזיר לו המעות, הרי מבואר דתלוייהו וזבין לא הוי זביני.

תירצו, דההוא דרב ביבי מימרא הוא שהיה אומר משום אחרים ואינה לא משנה ולא ברייתא. ורב הונא לא סבירא ליה מימרא זוי.

לדחות דלמא שאני התם דניחא ליה דתיהוי ליה כפרה, וכשאומר 'רוצה אני' ודאי בלב שלם אומר.

ואין לפרש שהראיה הוא מסיפא דההוא ברייתא דשנינו, וכן אתה אומר בגיטין נשים, שכופין אותי עד שיאמר 'רוצה אני'. דלמא התם נמי כי אמר 'רוצה אני' גמר בלבו לגרשה, משום דעושה מצוה, מאחר שחייבוהו חכמים להוציא, מצוה לשמוע דברי חכמים. אבל הכא שאינו מקיים דברי חכמים בזה שמוכר קרקעו, באמת לא גמר בלבו להקנות.

אלא מסיק הגמרא, דרב הונא מסברא אמר כן, דמתוך יסורים גמר בלבו ומקני, הואיל ואיכא תרתי יסורים, ומתן מעות דלא מפסיד מיד.

• **רב יהודה** הקשה על דינו של **רב הונא**, מהא דתנן במס' גיטין, גט המעושה שכופין אותו לבעל להוציא; (א) כפוחו ישראל ואמר 'רוצה אני', הגט כשר. (ב) כפוחו עובד כוכבים, אף על גב דאמר 'רוצה אני' הגט פסול. (ג) אם הבית דין רוצים לכופו על ידי עובד כוכבים ויהיה הגט כשר, מלמדים לעובד כוכבים שיאמרו לו 'עשה מזה שישראל אומר לך', דהשתא נמי מצוה לשמוע דברי חכמים.

הרי לכאורה מבואר, דדוקא כשיש 'מצוה' אמרינן דאגב אונס גמר בלבו לגרש, ולכן במקרה הראשון והשלישי הגט כשר. אבל במקרה השני שהעובד כוכבים כופה אותו וליכא מצוה לשמוע דברי חכמים, הגט פסול משום דלא גמר ומגרש. הרי מבואר דאף שהבעל לא מפסיד מידי בנתינת הגט – שהרי כמו במכירה אינו מפסיד משום שמקבל דמי שדהו, גבי גט נמי כיון שאשתו שונאתו ובלא גט נמי לא תעמוד אצלו וגט זה אינו אלא להתירה לאחרים לא מפסיד כלום – ומכל מקום לא אמרינן דאגב אונסיה מגרשה.

תירצו, דהא שנינו על אותה משנה דאמר **רב משרשיא**, באמת דבר תורה אפילו בעובד כוכבים שכפה אותו, הגט כשר, דאגב אונסיה גמר וגרש כיון דלא מפסיד מיד. והא דתנן בעובד כוכבים פסול, היינו רק מדרבנן, כדי שלא תהא כל אחת ואחת הולכת ותולה עצמה ביד עובד כוכבים להחניף לו ולזנות עמו, עד שיכריח את בעלה לגרשה.

י כגון הק' דתנן במס' כתובות (דף ע"ז), ואלו שכופין אותו להוציא; מוסה שחין, ובעל פוליסוס.

י וקרינה ציה 'ונתן' דמשמע מדעתו.

י וצריכה גט אחר כדי שתהא מגורשת גם מדרבנן. ומיהו אם פשטה ידה וקבלה קדושין מאחר, צריכה גט מזה ומזה.

י ובאמת אם היה רב ציצי אומר מימרא זו בשם ענמו, היה הגמרא מתרץ 'גברא אגברא קרמית', דרב ציצי סבירא ליה תלוייהו וזבין אין זביניה זביני, ורב הונא סבירא ליה דזביניה זביני.

## שאלות ותשובות לחזרה

דף מ"ב ע"ב

**א. מה שאמרו במשנתנו דאומנין אין להם חזקה, האם איירי בחזקת שלש שנים? ולמה אין להן חזקה? (רשב"ם)**

לא בחזקת שלש שנים מיירי, דסתם אומן לא שייך אלא במטלטלין, וחזקת שלש שנים לא נאמרה אלא במקרקעי. אבל במטלטלי מי שהוא מוחזק בשל חבירו אפילו שעה אחת שאנו רואים שיוצאים מתחת ידו אע"פ שיש לחבירו עדים שהיה שלו, נאמן זה המוחזק לומר לקוח הוא בידי, דסתם לוקח מטלטלין מחבירו בלא עדים הוא קונה, ובלא שטר. והטעם למה אין לו חזקה, הוא משום דדמי לדברים העשויין להשאיל ולהשכיר ואמר לקוחין הן בידי שאין שום אדם נאמן בהן. והכא נמי גבי אומנין, אפילו דבר שאינו עשוי להשאיל ולהשכיר, ועשוי לשלחו לאומן כדי לתקנו, אין לו חזקה לטעון לקוח בידי מאחר שיש עדים לאידך שהיה שלו וטוען שלחתי לך לתקנו.

**ב. האם יש לשותף חזקה; לאבוח דשמואל ולוי, לשמואל? והאם שנו במשנתנו אומנין שאין להם חזקה, ולמה?**

אבוח דשמואל ולוי: שנו במתניתין דשותפים אין להם חזקה. ולא שנו במשנה דין אומן. דכל שכן היא דאין לו חזקה, דהא אין לו חלק כלל בהכלי דנימא מיגו דהיה לו חלק בו קנה מחבירו את חלקו, אלא ודאי לתקנו ניתן לו ואין לו חזקה. לשמואל: שותף יש לו חזקה, דאם איתא דלא מכר לו שותף האחר חלקו, היה לו לעבוד את האדמה ולאכול הפירות בשותפות. וכיון שרק שותף אחד אכל הפירות, יש לו חזקה. ושפיר שנו במשנה דין אומן לאשמעינן דאין להם חזקה. [מיהו למסקנת הגמ' גם לשמואל יש שותף שאין לו חזקה, ושנו במתניתין שותפין ולא אומנין, עי' שינון בהערה].

**ג. האידך תירצו הא דאמר שמואל שותף יש לו חזקה, והא אמר שמואל שותף שמחזיק בכל השדה 'כיוור ברשות דמי' דאין לו חזקה? (ג' דרכים)**

(א-ב) הא דנחית לכולה והא דנחית לפלגא, ואמרי לה להאי גיסא ולהאי גיסא: (א) הא דאמר שמואל שותף יש לו חזקה, איירי בדנחית לכולה, ומנהג שותפים ליטול בשותפות פירות כל שנה ושנה, או זה יטול חצי הקרקע וזה החצי, ולשנה הבאה מה שלקח זה אשתקד יקח זה עכשיו, שכל אחד רוצה ליהנות בכל שנה מחלקו. ואם כן זה שהניח להחזיק לחבירו ג' שנים בכל השדה, ודאי מכר לו את חלקו והלכך היא חזקה. והא דאמר שמואל שותף אין לו חזקה, היינו בדנחית לפלגא, דהיינו שהחזיק האחד בחלק המובחר, ואמר חלקנו והגיע זה לחלקי והחזקתי בו שלש שנים. ואידך טעין עדיין לא חלקנו אלא כך התנינו בינינו שתאכל אותו חלק ג' שנים ואני אחריך כמו כן ג' שנים. וכד"ג גוונא אין לו חזקה, שכן דרך שותפין לאכול זה פלגא, ואידך חבריה פלגא ג' או ד' שנים, ואחר כך אוכלין למפרע בענין זה ארבע שנים אחרות. (ב) הא דאמר שמואל שותף אין לו חזקה, היינו היכא דנחית לכולה, שכן הוא מנהג השותפין לאכול האחד השדה ג' שנים, ואחר כך השני ג' שנים. והלכך זה שהחזיק ג' שנים לא מצי טעין לקוח חלקך בידי. והא דאמר שמואל שותף יש לו חזקה, היינו היכא דנחית לפלגא, דסברא הוא שחלקו השדה. דאם איתא דניחא ליה ליהנות מחלקו בכל שנה ולא להמתין ג' או ד' שנים אחר חבירו כמנהג שותפין, לא היה לו להניח לחברו לברר חלק לבדו אלא יעשו בשותפות ויחלקו הפירות. (ג) הא והא בדנחית לכולה, הא דאמר שמואל שותף יש לו חזקה איירי בשדה שיש בה דין חלוקה - דהיינו שיש ד' אמות לזה וד' אמות לזה, דכיון דיש כדי לזה וכדי לזה אינו מנהג להניח האחד להקדים לו חבירו ג' שנים, אלא אם כן מכר לו חלקו. והא דאמר שמואל שותף אין לו חזקה, איירי בשדה שאין בה כדי חלוקה. ולכן המנהג הוא לאכול זה שלש או ארבע שנים שלימות כל השדה, ואחר כך יאכל זה שלש או ארבע שנים, דלשניהם ביחד אינו כדאי.

# קנין תורה

ד. אם קיימא לן דבאין בהם כדי חלוקה אין להם חזקה זה על זה, רמי בר חמא ורב עוקבא בר חמא שקנו שפחה בשותפות למה הצריכו להשתמש בה בסירוגין ולא א' שלש שנים רצופות כי היכי דלא ליחזקו אהדדי, הא אין באמתא דין חלוקה ואף אי היה אחד מחזיק בה שלש שנים רצופות לא היה לו חזקה? (רשב"ם)

באמת הוא הדין דאי הוה כל אחד משתמש שלש שנים רצופין לא תהוי חזקה. אלא דאינהו דאחזוק בסירוגין משום דלמא לא ידעי העדים לסוף ג' שנים שלקחה בשותפות, ויטעון המחזיק בה שאינו שותף ותהוי חזקתו חזקה.

ה. מה עוד בא שמואל לאשמעינן בהא דנקט הלשון 'שותף כיורד ברשות דמי'?

(א) ששותף נוטל אפילו ב'שבח המגיע לכתפים' - גמר פירי כגון קמה לקצור וענבים לבצור, נוטל כל החצי כדין אריסי העיר. [מה שאין כן יורד שלא ברשות, שאינו מקבל אפילו בשדה העשויה ליטע אלא כקבלן שמיד נוטל שכרו ומסתלק, ואינו כל כך כמו אריס שמקבל למחצה לשליש ולרביע, עי' בשינון בהערה].  
(ב) ואפילו הוא שדה שאינו עשוי ליטע אלא לזריעה, אם נטעה הוא, נוטל כל דינו כאילו הוא שדה העשוי ליטע, כדין היורד ברשות. [דאילו מי שיוורד שלא ברשות, שמין לו וידו על התחטונה; אם השבח יתר על היציאה נוטל את היציאה, ואם היציאה יתר על השבח נוטל יציאה שיעור שבח].

## דף מ"ג ע"א

ו. מה הקשו על הא דאמר שמואל, שותפין מעידין זה על חלקו של זה וזה על חלקו של זה [להעמידה בידו אם בא אחד מן השוק לערער עליו]?  
דנוגעין בעדותן הן, דכל זמן שלא חלקו לגמרי אם יטול מערער כלום מן השדה יפסידו שניהן, ונמצא דלעצמו מעיד.

ז. למה אין לתרין דאיירי כשכתב השותף שמעיד להאי מחזיק 'דין ודברים אין לי עמך בכל השדה ואפילו על חלקי', שהכל שלך, וחלכך אינו נוגע?

דאף אם כתב לו כן מאי הוי, הרי אינו לשון מתנה ואכתי נוגע בעדות הוא. דהא שנינו בברייתא, שותף האומר לחבירו 'דין ודברים אין לי על שדה זו, ואין לי עסק בה, וידי מסולקת הימנה' כלומר לא יהא לי עסק בה, ומכלל אתה שומע שהכל יהא שלך - אלא שלא הוציא הדבר בפירוש מפיו, לא אמר כלום. דכיון דכבר יש לו חלק בשדה והוא אומר 'לא יהא לי חלק בו' אין זה לשון מתנה לחבירו אלא לשון תפלה הוא - הלואי שלא יהא לי חלק בשדה זו, וכל זמן שלא אמר 'יהי נתון לך שדה זו' לא יצא עדיין מרשותו.

ח. באיזה אופן מועיל לשון זה? (רשב"ם)

בדבר שלא זכה בו עדיין, והוא מתנה עליו שלא יהא שלו כשיבוא הזמן שעתיד לזכות באותו דבר, דאין אדם זוכה בדבר בעל כרחו.

ט. למסקנא, באיזה אופן מיירי שמואל שיכול שותף להעיד לחבירו?

כשאמר 'דין ודברים אין לי עמך', וגם קנה שותף חבירו מידו בקנין סודר, והשתא כיון דאיכא קנין, מועיל התנאי. [וכל שכן כשהקנה לו סתם חלקו, אלא רבותא נקט שיכול לסלק עצמו על ידי לשון זה, כשעשה קנין].

# קנין תורה

**י. האם שותף שנחלק מזהלך יכול להעיד לשותף חבירו, ולמה; (א) כשלא קיבל אחריות על מה שהקנה לחבירו, (ב) כשקיבל על עצמו אחריות דעלמא, (ג) כשקיבל עליו אחריות דאתיא ליה מחמתיה?**

(א) כשלא קיבל אחריות על מה שהקנה לשותף חבירו: אינו יכול להעיד, דניחא ליה שיהיה השדה ביד השותף, שאם יש לו שום בעל חוב שהלוהו מעות קודם שהקנה לחבירו חלקו שהיה לו בשדה, יבא הבעל חוב ויטרוף אותה מיד השותף - שהרי חציה משועבדת לו, ויפטר זה הנותן מבעל חובו.

(ב) כשקיבל על עצמו אחריות דעלמא [שלא בשביל חוב שלו, אלא שאם יוציאו מערער בטענה ששדה זו של אבותי או שלי היא]: אינו יכול להעיד, שהרי נוגע בעדות הוא כשמעיד להעמידו ביד זה, משום דאי מפיק מיניה, יחזור השותף עליו שישלם לו בשביל הקרקע שהוציאו מידו.

(ג) כשקיבל עליו אחריות דאתיא ליה מחמתיה [אם יטרפוהו בשביל חובו]: יכול להעיד, לפי שאין לו תועלת להעמידו בפני בעל חובו. דמה הנאה יש לו אם יגבנה בעל חוב מיד זה ולא יהא כנגדו לזה רשע, סוף סוף יהא לזה רשע ולא ישלם גבי חבירו השותף שקיבל עליו אחריות וחייב לשלם לו. נמצא דנכנס בעל חוב זה במקום בעל חוב ראשון. וגם אם לא יעיד לו מה מפסיד, דהרי לא קיבל על עצמו אחריות דעלמא, וממה נפשך בין יעיד בין לא יעיד בעל חוב אחד הוא דיש לו דהוי כנגדו לזה רשע ולא ישלם.

**יא. בני עיר שנגנב ספר תורה שלהן, האם יכולין בני העיר להיות דיינין או עדים שזהו ספר תורה של אותה העיר, ולמה?**

אין דנין הגנב בדייני אותה העיר, ואין מביאין ראיה מאנשי העיר להיות עדים שראוהו שגנבו או שמעידין שזהו ספר תורה של אותה העיר, משום דכולן שותפין ונוגעין בעדותן.

**יב. מה רצו לחוכיח מזה שאין שני עדים מאנשי אותו עיר יכולין לכתוב 'דין ודברים אין לנו על ספר תורה זה', ויקנו מידם, ולדיינינו? (רשב"ם)**

שבכל סילוק כהאי חוששין לומר דקנוניא הוא דעשו כדי שיעיד עליה ויעמידנה בידו, ואחר כך יחזור לשותפותו.

**יג. והאיך תירצו, דאין לחוכיח מבריייתא זה דחיישינן לקנוניא?**

דבאמת לא חיישינן לקנוניא. אלא דשאני ספר תורה שנגנב מאנשי העיר שאין יכולים בני העיר להסתלק ממנו, משום דלשמיעה קאי, ואין יכול לסלק עצמו שלא יהא נוגע בעדות שהרי נהנה בו ויוצא בשמיעתו. [אלא אם כן ילך לו לדור בעיר אחרת שלא יהנה בקריאתו].

**יד. מה שנינו בבריייתא כמי שאומר 'תנו מנה מנכסי לצרכי בני העיר', ויערערו חורשים על הצוואה, האם יכולין אנשי אותו העיר להיות דיינין או עדים?**

אין דנין בדייני אותה העיר, ואין מביאין ראיה מאנשי אותה העיר.

**טו. מה הקשו על ברייתא זו, באיזה אופן יהא אפשר לאנשי אותה עיר להיות עדים?**

כששנים מהם יתנו מכיסם כנגד המנה של צבור ונמצא שלא נהנו מן המתנה.

# קנין תורה

**מז. והאיד ביארו בגמרא למה באמת אין יכולין לעשות כן?**

דהבא נמי איירי כשפירש 'תנו מנה לבני עירי לקנות בו ספר תורה', ולפיכך אי אפשר להם לסלק מן הנאה זו.

**יז. למה סברו דאין לפרש הברייתא במי שאומר 'תנו מנה לעניי עירי' שאין דנין בדייני אותה העיר, ואין מביאין ראייה מאנשי אותה העיר, דאיירי כפשוטו שאין שום אחד מאנשי העיר יכול להיות עד או דיון?**

שהרי לא ניתן המנה אלא לעניי העיר, ולמה יפסלו כל אנשי העיר.

**יח. והאיד פירשו הברייתא, מי אינו יכול להיות דיון או עד?**

לדרך א' בגמרא: אין דנין בדייני עניים של אותה העיר, ואין מביאין ראייה על ידי עדות של עניי אותה העיר. לאיבעית אימא: אף אנשי העיר שאינם מהעניים פסולים, משום דהעניים מוטלים עליהם לפרנסם ונוגעים בעדותם הם.

**יט. והאיד פירשו הברייתא למסקנא, למה אין שנים יכולים לסלק עצמן ולהיות עדים בדבר? (ג' דרכים)**

(א) הבא נמי איירי בספר תורה, ולא במתנה לעניים, והלכך אי אפשר לשום אחד מבני העיר להסתלק ממנו, כמו שנתבאר לעיל. והטעם למה קרי לזה 'עניים', הוא משום דהכל אצל ספר תורה עניים הן, לפי שכולן צריכים לו, ודרך בני אדם לקרוא בני עירו 'עניים' כשאין להם ספר תורה דעניות גדול הוא זה.

(ב) לעולם איירי הברייתא בעניים ממש, וקאמר דכל בני העיר אף שאינן עניים פסולים לדון ולהעיד בו משום דמיירי בעניים המוטלים על בני העיר לפרנסם, והלכך יש להם הנאה שעל ידי זה לא יצטרכו ליתן לעניים. ואיירי כאשר אין דבר קצוב כמה כל אחד צריך ליתן לעניים, אלא הכל לפי הצורך ולפי מחסורן של עניים נותנין. ואם כן לעולם הוה נוגעין בדבר, שכל זמן שיש מן המנה בעין לא יתנו כלום, ואף אם יתנו עכשיו משלהם אפשר שיצטרכו ליתן יותר אי לאו המנה.

(ג) אף כשיש דבר קצוב כמה צריך ליתן לעניים, ונתן כשיעור קצבתו הוי נוגע בעדות, דכל זמן שיהיה לעניים מעות, לא יגבו מאנשי העיר אף סכום הקצוב לכל אחד ליתן.

## דף מ"ג ע"ב

**כ. למה נעשין שותפין 'שומרי שכר' זה לזה, מה שכרו של השותף ששומר חלק חבירו?**

וזה שכרו, שגם חבירו ישמור הכל כשיעור זמן שמשמר זה עכשיו.

**כא. למה חייבין השותפין בגניבה ואבירה כדן שומר שכר, הא שמירה בבעלים היא, דכיון שהיה השני משמר מחלק הראשון בשעה שנגנבה או אבד מחלקו של הראשון, הרי השני עמו במלאכתו?**

דאיירי כגון שהתנו ביניהן כך - שומר לי היום חלקי וחלקך, ואשמור לך הכל למחר. דכיון דלא שמרו ביחד כלל אלא בזה אחר זה ליכא שמירה בבעלים, הלכך נעשו שומרי שכר זה לזה.

**כב. ולפי זה, מהו הרבותא דהוי שומר שכר? (רשב"ם)**

דסלקא דעתך דאמינא דשומר חנם הוא, דבלאו חלק חבירו היה צריך לשמור את שלו ושמירה אחת היא בין הכל ולא ליהוי שומר שכר, קא משמע לן דאינו כן אלא הוי שומר שכר.

# קנין תורה גליון

**בג. מה שנינו בברייתא כמי שמכר דבר לחבירו, האם מצטרף עם עוד אחד להעיד לו עליה ולהעמידה בידו, ולמה; (א) מכר בית או שדה, (ב) מכר פרה או טלית?**

(א) **מכר בית או שדה:** אין המוכר מצטרף עם עוד אחר להעיד לו עליה ולהעמידה בידו, משום דנוגע בעדות הוא, מפני שאחריותו של בית עליו דמוכר. לפי שאם יטרפוה מן הלוקח יחזור על המוכר, הלכך נחא ליה למוכר שתעמוד הבית או שדה ביד הלוקח ולא יצטרך לפרעו כלום.

(ב) **מכר פרה או טלית:** מעיד לו עליה, מפני שאין אחריותו של לוקח עליה דמוכר, אם יטלוהו הימנו מחמת המוכר שגזלה.

**כד. מה הקשו בגמרא על הברייתא?**

מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא. אם שתי מכירות הללו באחריות היו, הרי בשניהם אחריותו עליו, ובמטלטלי אמאי מעיד עליהן. ואם שניהם שלא באחריות היו, הא תרוייהו אין אחריותו עליו, ולמה בקרקעי אין מעיד עליהן.

**כה. האין תירץ רב ששת הברייתא?**

דאירי בראובן שגזל משמעון ומכר ללוי, ואתא איניש מעלמא - יהודה, ומערער על דבר זו שביד לוי ואומר שלי היא, ומביא עדים או שטר. ולכן **בבית או שדה** דינא הוא שלא יבא שמעון הנגזל ויצטרף עם עד אחר ויעיד כנגד יהודה. מפני שרוצה שמעון שיהיה השדה ביד לוי הקונה, ואחרי כן היום ולמחר יביא שמעון ראיה שזו השדה שלו היה וראובן גזלו ממנו, ויוציאו מיד לוי ויטלנו לעצמו. דהא קרקע אינה נגזלת ולא מהני בה יאוש ושינוי רשות. והלכך נוגע בעדות הוא משום דלא נחא ליה שיטלנו יהודה, דתו לא מצי שמעון לאפוקי מיניה.

מה שאין כן **במטלטלין** משנתיאש הנגזל, ומכרו הגזלן, קנאו הלוקח ביאוש ושינוי רשות, וממילא אין הנגזל יכול להוציאו ולא נוגע בעדות הוא.

**כו. אם יעיד שמעון שהקרקע של לוי הוא, האין יכול אחר כך להוציא ממנו, הרי הודה בפני בית דין דשל לוי הוא, והודאת בעל דין כמאה עדים דמי?**

הא דאינו יכול להעיד משום דהוי נוגע בעדות, לא אירי בבא להעיד דשדה זו של לוי הוא, אלא כשרוצה להעיד לפסול העדות שיש ליהודה, או דמכחיש לטענותיו בשום ענין בעולם - כגון שמעיד שבפני הודה לו שאינו שלו, וממילא מתוקמא השדה ביד לוי, ואף על גב דלא קאמר להדיא דשל לוי הוא. נמצא דשפיר רוצה שמעון שיתקיים השדה ביד לוי, כדי שאחרי כן יוציאנו הוא מיד לוי.

**כז. איזה נגיעה יש לשמעון שלא תהיה הבית או שדה בחזקת יהודה, והא בההוא זכותא שמוציא השדה מיד לוי, הכי נמי יכול להוציא מיהודה? (ב' דרכים)**

(א) דקסבר שיהודה הוא גבר אלים וקשה יותר מלוי, ואינו יכול לדון עמו אם יבא השדה בידו. ומשום הכי פסלינן ליה להאי עדות, דאיכא למימר שזהו מחשבתו של שמעון, ואין לנו להכשיר אלא עד דפשיטא לן דאינו נוגע בעדות כלל.

(ב) אירי כגון דיש עדים לשמעון שהשדה שלו, וגם יש עדים ליהודה שמכחישין לאלו ואומרים שהשדה של יהודה. וכיון דאמור רבנן בכל ספק דין קרקע היכא דקיימא ארעא תיקום שלא יוציאנה בית דין מיד המחזיק בה, הלכך אם יבוא השדה ליד יהודה לא יהא יכול להוציאו מידו אפילו בעדים, לכן אין שמעון רוצה שיעמוד השדה ביד יהודה.

# קנין תורה

כח. הא דאמרין הכא שאם יבוא השדה ליד יהודה שיש לו עדים לא יהיה הנגזל יכול להוציאו ממנו אפילו בעדים, דכשיש ספק בקרקע היבא דקיימא ארעא תיקום, למה לא דמי להא דלעיל (דף ל"א): בזה אומר של אבותי וזה אומר של אבותי, שהחזיקו רב נחמן ביד מי שהיה לו עדי חזקה ועדי אבות ולא ביד מי שלא היה לו רק עדי חזקה, וכשהביא השני אחר כך גם כן עדי אבות הוציאו רב נחמן מידו? (רשב"ם)

דהתם כיון דשניהם באין יחד לדין ושני בעלי דינין יש להן עדים, לא היה לבית דין להחזיק לאחד יותר מחבירו, אלא כל דאלים גבר. הלכך הדר מסלקינן ליה ויהו כבתחילה וכל דאלים גבר, דשלא כדין הורידוהו לאחד מהן בקרקע. אבל הכא שמעון ויהודה אינן באין לדון זה עם זה אלא לוי ויהודה, ומלוי הוא דמפיק לה יהודה מן הדין, דהא ודאי לוי מגזלן קנאה. וכיון דמן הדין אנו מחזיקין ליהודה בהאי שדה כשיבא שמעון לדין עמו, אוקי תרי לבהדי תרי ואוקי ארעא בחזקת יהודה.

## דף מ"ד ע"א

כט. לרב ששת, למה העמיד תנא דברייתא הדין בגזלן שמכר ובא הנגזל להעיד ללוקח, ולא בגזלן עצמו שגזל בית או שדה, שאין הנגזל מעיד עליה שאינו של המערער, משום דהוי נוגע בעדות?

משום דקא בעי למיתנא סיפא שאם מכר לו פרה או טלית מעיד לו עליה. דהתם דוקא אם מכרן הגזלן הדין כן שיכול להעיד עליה - שאז קנאה הלוקח ביאוש ושינוי רשות, [והיינו באופן דשמעיניה לשמעון דאייאש בעודה בבית ראובן קודם שמכרה ללוי, דהוי יאוש ביד גזלן ושינוי רשות ביד לוקח], וממילא שוב לא יחזור להנגזל ואין לו שום נגיעה. אבל אם לא מכרה הגזלן, כיון שיחזור החפץ ליד הנגזל שהרי אין הגזלן קונה ביאוש, הוה ליה הנגזל נוגע בעדות ואינו מעיד עליה. ולכן תנא רישא נמי בקרקע שאם גזל ומכר אין מעיד לו עליה.

ל. בגזל ומכר פרה או טלית למה מעיד עליה הנגזל, הא אף על גב דמייאש מגופה דפרה וטלית ולא יוציאנה מיד לוי, אבל מדמיה מי מייאש, ואם כן ניהא ליה לשמעון הנגזל שיעמוד הפרה או טלית ביד לוי כדי שיחזור ויטול הדמים מראובן הגזלן?

איירי בשמת גזלן דהשתא אפילו מדמיה מייאש, דהרי היורשין פטורין מלשלם, וכל שכן הלוקח דקנייה ביאוש ושינוי רשות דבהיתרא אתו לידיה. והלכך מעיד עליה, דלא נוגע בעדותו הוא.

לא. האידך מתוקמא הא דתנן במס' בבא קמא, 'הגוזל ומאכיל את בניו, או הניח לפניהם גזילה קיימת לאחר מותו, פטורין מלשלם' למ"ד רשות יורש לאו כרשות לוקח, למ"ד רשות יורש כרשות לוקח? (רשב"ם)

למיד רשות יורש לאו כרשות לוקח: דאיירי כשאכלום, דתו לא הויא גזילה קיימת, והלכך פטורין. למיד רשות יורש כרשות לוקח: אף על פי שגזילה קיימת פטורין מלשלם, כיון דקנייה ביאוש ושינוי רשות.

לב. האם היה תנא דברייתא יכול להעמיד דינו באופן שגזל [ולא מכר את הגזילה] ומת הגזלן, ויהא נפ"מ בין גזל בית או שדה לגזל פרה או טלית; למ"ד רשות יורש לאו כרשות לוקח, ולמ"ד רשות יורש כרשות לוקח?

למיד רשות יורש לאו כרשות לוקח: לא היה יכול להעמידו ביורש, דדוקא לוקח קנהו למטלטלין דאיבא יאוש ושינוי רשות, דלוקח רשותא אחריתי היא, ואילו יורש כרעיה דאבוא הוא וכברשות גזלן מורישו דמי ולא קניה ביאוש גרידא, וכל היבא דאיתא הדרא בעין לנגזל. הלכך לא מיתוקמא הא דגזל פרה או טלית מעיד לו עליה ביורש, דהא אינו מעיד לו כיון דנוגע הוה, משום דהדרא ליה פרה וטלית אם תעמוד ביד יורש.

למיד רשות יורש כרשות לוקח: היה יכול להעמידו כשגזל ומת אף שלא מכר, דקרקע שאינה נגזלת חוזרת לבעליה, והלכך אינו מעיד עליה. ואילו מטלטלין דקנייה יורש ואף על פי שהגזילה קיימת, ולכן מעיד לו עליה.

# קנין תורה

לג. למסקנת הסוגיא באיזה ענין מעיד נגזל על מטלטלין שמכר הגזלן נגד מערער שבא להוציאו?

(א) כשנתייגש הנגזל קודם שמכרה המוכר דאיכא יאוש ושינוי רשות, (ב) כשמת הגזלן שגם נתייגש מדמיו.

לד. מה הקשה אביי על אוקימתא דרב ששת מלשון הברייתא?

דלרב ששת דאיירי בגזל ומכר והוצרך לפרש 'מפני שאחריותו עליו', דהיינו מפני שאחריות וזכות יש למעיד עליו דאידיך שהוא מעיד לו - דהיינו לוקח. ולא מצינו בגמרא שום אחריותו עליו מפורש כן עליו דלוקח, אלא עליו דמוכר, מפני שאחריותו של אידיך - עליו דמוכר. והכי הוה ליה למיתני 'מכר לו בית, מכר לו שדה, אין מעיד לו עליה מפני שחזרת לו. מכר לו פרה, מכר לו טלית, מעיד עליה מפני שאינה חוזרת לו'.

לה. למסקנת הגמרא, האידך מתפרש הברייתא דיש נפקא מינה בין מוכר שדה או בית דאינו מעיד לו עליה, למוכר פרה או טלית דמעיד לו עליה?

דאיירי הברייתא במוכר קרקע שלו שהיתה משועבדת לבעל חוב, ומכרה ללוקח זה, ואתא איניש מעלמא וקמערער. דלא יעיד לו המוכר ללוקח, מפני שאחריותו של בעל חוב עליו דמוכר לגבות מקרקע זה. והלכך ניחא ליה דתיקו ביד הלוקח, דהדר עלה בעל חוב ולא ליהוי מוכר לזה רשע ולא ישלם. אבל בסיפא מכר לו פרה וטלית ללוקח שלא באחריות ואתא איניש מעלמא וקמערער, מעיד לו מוכר ללוקח עליה, מפני שאין אחריותו דבעל חוב עליו דמוכר לגבות ממטלטלין ששעבד ומוכר לאחרים נמצא שאינו נוגע בעדות.

## דף מ"ד ע"ב

לו. מה הדין בלוה שמכר פרה וטלית, או עבד, האם בעל חוב גובה ממנו, ולמה; (א) כשלוה בסתמא, (ב) כשעשאו אפותיקי?

(א) לזה בסתמא: שום מטלטלי לא משתעבדי לבעל חוב, משום דלית להו קלא ולא יזהרו לקוחות. דאי משתעבדי מטלטלי לבעל חוב, אין לך אדם שלוקח עוד מטלטלין מחבירו, שמא יטרפום ממנו. ואפילו כשכתב לו לזה בשטר הלואה למלוה שיכול לגבות 'אפילו מגלימא דעל כתפיה', הני מילי כאשר איתנהו בעינייהו, אבל אם ליתנהו בעינייהו - שמכרן, אינו גובה ממנו.

(ב) עשאו אפותיקי: בעבד, בעל חוב גובה ממנו, משום דיש לו קול והלקוחות שקנאו אפסידו אנפשייהו. אבל בפרה וטלית אין בעל חוב גובה הימנו. כיון שאין להם קול ולא ידעו הלקוחות להזהר.

לז. באיזה ענין אפשר לגבות חוב אף ממטלטלין שמכרן הלוח?

אי אקני ליה מטלטלי אגב מקרקעי, קני מקרקעי קני מטלטלי, וגבי מטלטלי מן הלקוחות. והיינו כשכתב בשטר השעבוד דלגמרי משעבד להו למטלטלי בהדי מקרקעי, 'דלא כאסמכתא, ודלא כטופסא דשטרי'.

לח. מכר פרה או טלית למה מעיד עליה, דלמא שעבד לו למלוה מטלטלין אלו אגב קרקע, ויכול הבעל חוב לגבות ממנו, ונמצא דהוי נוגע בעדות להעמידו בפני בעל חובו?

דאיירי כגון שקנה דך פרה וטלית ומיד מכרה בפנינו, דודאי לא לזה בינתים ולא שעבדם למלוה. [אבל למסקנת הגמרא דאיירי כשאומרים עדים 'ידעין ביה בהאי דלא הוה ליה ארעא מעולם' תו לא בעינן לאוקמי כשמכרן לאלתר].

# קנין תורה

**לז.** בקנה ומכר לאלתר, באיזה ענין היה עדיין אפשר שיהיו משועבדים לבעל חוב? ומה רצו להוכיח מהא דלא חיישינן לזה?

אם כשלוה כתב למלוה בשטר 'משעבדנא לך' אגב מקרקעי כל נכסי דקנאי 'ודעתיד אנא למיקני'. מודלא חיישינן להכי, איכא למשמע דמי שכותב 'דאיקני', ואחר כן קנה ומכר לאחרים, או קנה ומת והורישו לבניו, לא משתעבד להאי שכתב לו.

**מז.** והאיך דחו דאין להוכיח כן מן הברייתא?

דיש לומר, דהא דקאמר הכא בברייתא שהמוכר יכול להעיד במטלטלין שמכר ולא חיישינן שמעמידו בפני בעל חובו, איירי כשאומרים עדים 'ידעינן ביה בהאי דלא הוה ליה ארעא מעולם', והלכך בודאי לא אקני ליה מטלטלי אגב מקרקעי שהרי לא היו לו מקרקעי.

**מא.** האין יודעין העדים דלא הוה ליה ארעא מעולם? (רשב"ם בשם הר"ח)

איירי כשזה האיש לא נתפרש מהם מעודו ועד היום, וברי להם במה שקנה, וכי לא קנה קרקע מעולם לא במתנה ולא בקניה. [ועי' בשינון בהערה שיטת רבינו יונה].

**מב.** מוכר דבר שלא באחריות ונמצא שאינו שלו, האם חוזר הלוקח על המוכר? ולמה?

**לרב פפא** חוזר עליו, [דכהאי גוונא לא הוה מכירה כלל, דבשלמא היכא דטרפה בעל חוב הויא מכירה, דעביד אינש דזבין ארעא ליזמיה בשביל פירות יום אחד. אבל לוקח מגזלן צריך להחזיר לגזלן הקרקע והשבב וכל הפירות שאכל, וכיון דלא מרויח מידי לאו מכר הוא כלל].  
**לרב זביד**, אפילו נמצאת שאינה של מוכר אין הלוקח חוזר עליו, אפילו ודאי גזלה, דאמר ליה 'להכי זבני לך שלא באחריות'.

**מג.** לרב פפא האין יכול להעיד בפרה וטלית שמכר שלא באחריות, הרי אם ימצא שאינו שלו נמצא דלא הויא מכירה כלל ויחזור עליו הלוקח?

איירי כשהלוקח מודה בפני עדים שפרה זו בת חמורו של מוכר היא ולא גזלה מעולם, וכן הטלית נארג בביתו, והודאת בעל דין כמאה עדים דמי. ואידך מערער בעי לאפוקה מיניה בעדי שקרים או טועים בין בהמת המערער לבהמת המוכר, דהשתא לא הדר לוקח עליה דמוכר כיון דמודה דשלו היתה. והלכך מעיד לו מוכר לפסול עדיו של מערער, דלאו נוגע בעדותו הוא.

**מד.** למסקנת הסוגיא, באיזה ענין מעיד מוכר על מטלטלין שמכר להעמידו ביד הלוקח?

- (א) כשמעידים עדים שלא היה לו קרקע מעולם שבודאי לא נשתעבדו לבעל חוב.  
(ב) לרב פפא צריך גם שיכיר בה הלוקח שהיא של המוכר ולא גזלה, דאם לא כן אכתי נוגע הוא שלא יחזור עליו.

# קנין תורה

דף מ"ה ע"א

**מ"ה.** המוכר שדה לחבירו שלא באחריות, האם יכול המוכר להעיד עליה להעמיד ביד הלוקח, ולמה; (א) כשיש למוכר ארעא אחריתי בת חורין שיוכל בעל חוב לגבות הימנה, (ב) כשאין למוכר ארעא אחריתי שיוכל בעל חוב לגבות הימנה?

(א) כשיש למוכר ארעא אחריתי בת חורין שיוכל בעל חוב לגבות הימנה: יכול להעיד, משום דלא הוי נוגע בעדות כיון דממילא יחזור הבעל חוב על המוכר, שהרי אין נפרעים מנכסים משועבדים במקום שיש נכסים בני חורין ואפילו הן זבורית.  
(ב) כשאין למוכר ארעא אחריתי: למה אמרנו סברו דיכול להעיד עליה ולא הוי נוגע בעדות, דמאי נפקא ליה מינה אם תשאר ביד הלוקח, הא אפילו אי מפיק לה מערער לא מצי גבי בעל חובו מיניה דמוכר מידי, דהא לית ליה.  
למסקנא אמרו דאין מעיד עליה, דמכל מקום נוגע בעדות הוא. שהמוכר לא נחא ליה דתיפוק ארעא מיד לוקח ולא ימצא בעל חוב ממה לגבות, דאז קם ליה בלזה רשע ולא ישלם והלכך נוגע בעדותו הוא.

**מ"ו.** מה ההבדל שאין המוכר רוצה להיות 'לזה רשע ולא ישלם' כלפי הלזה, אבל לא איכפת ליה להיות 'לזה רשע ולא ישלם' לגבי הלוקח שטורף הבעל חוב השרה ממנו?

דאמר המוכר ללוקח, להכי זבני לך שלא באחריות להפטר מכל אחריות שבעולם, ולא הוה נגדו לזה רשע ולא ישלם.  
מה שאין כן בבעל חובו דאינו יכול לומר כן.

**מ"ז.** ישראל שמכר חמור לישראל חבירו, ובא עובד כוכבים והוציא ממנו בלא עדים אלא בטענה שהחמור הוא שלו, האם צריך המוכר להביא עדים ולדון עם העובד כוכבים, או לי יוציאנו מיד העובד כוכבים? ולמה?

לרבא וי"א רב פפא: דינא הוא שצריך המוכר לפצותו מיד העכו"ם, אבל רק בשני תנאים אלו;  
(א) כשאין הלוקח מכיר בה שהיא בת חמורו של מוכר, ויש מקום לומר שטענת העובד כוכבים אמת הוא. אבל אם הלוקח מכיר בה שהיא בת חמורו של המוכר, אין המוכר חייב לסייע לו להצילו. דכיון שדבר ידוע הוא שגדלה בביתו של מוכר, וסתם עובד כוכבים אנס הוא, ומסתברא דשלא כדון אנסו העובד כוכבים.  
(ב) כשלא אנס העובד כוכבים רק החמור ולא האוכף, דכיון דהניח את האוכף מסתברא דחמור שלו הוא נוטל. אבל אם אנס העובד כוכבים לחמור וגם לאוכפו, אין המוכר חייב לסייע לו, משום דסתם עובד כוכבים אנס הוא.  
לאממר: בכל גווני אין צריך המוכר לדון עם העובד כוכבים, משום דסתם עובד כוכבים אנס הוא, כדכתיב אשר פיהם דבר שוא וימינם ימין שקר.

**מ"ח.** האם יש לאומן חזקה באופנים אלו, ולמה; (א) מסר לו בעדים ולא ראו עכשיו תחת ידו, (ב) מסר לו בעדים וראו עכשיו תחת ידו, (ג) לא מסר לו בעדים ולא ראו עכשיו תחת ידו, (ד) לא מסר לו בעדים וראו עכשיו תחת ידו; לרבה לפני חזרה, לאביי?

(א) מסר לו בעדים, ולא ראו עכשיו תחת ידו: לרבה: אין לאומן חזקה, משום דאין האומן יכול לטעון החזרתו לך, משום דהמפקיד אצל חבירו בעדים צריך להחזירו בעדים. לאביי: יש לאומן חזקה, דסבירא ליה המפקיד אצל חבירו בעדים אין צריך לפרעו בעדים, הלכך נאמן במיגו שהיה יכול לומר החזרתו לך.  
(ב) מסר לו בעדים וראו עכשיו תחת ידו: לכולי עלמא: אין לו חזקה, דאינו יכול לטעון לקוח הוא בידי, שהרי מעידין עדים שבפניהם מסר לו בתורת פקדון. וגם אינו יכול לטעון החזרתו לך שהרי ראוהו עכשיו תחת ידו.  
(ג) מסר לו שלא בעדים ולא ראו עכשיו תחת ידו: לכולי עלמא: יש לאומן חזקה, דמתוך שיכול לומר 'החזרתו לך' [ונאמן משום דאין צריך להחזירו בעדים] או לא היו דברים מעולם, יכול לטעון לקוח הוא בידי.  
(ד) מסר לו שלא בעדים וראו עכשיו תחת ידו: לרבה: יש לאומן חזקה, דמתוך שיכול האומן לומר 'לא היו דברים מעולם' - שלא מסרת לי אלא אחר מסרו לי שמכרתו לו והוא מכרה לי, כי אמר ליה נמי אתה מסרת לי ומכרת לי, נאמן. לאביי: אין לאומן חזקה, שהרי אינו יכול לומר החזרתו לך, וגם אינו יכול לומר 'לא מסרת לי' אף אי לא מסרו לו בעדים, [דסבירא ליה דדמי לדברים העשויין להשאיל ולהשכיר שאינו נאמן לומר לקוחה היא בידי אף על גב דליכא עדי מסירה].

# קנין תורה

מז. לרבה מה הדין כשמסרו לאומן בעדים, וטוען 'החזרתיו לך בפני פלוני ופלוני והלכו למדינת הים' (רשב"ם)

נאמן, כמבואר במס' בשבועות (דף מ"א). דאפילו למאן דאמר המלוה את חבירו בעדים צריך לפורעו בעדים, אי טעין ואמר 'פרעתיו בפני פלוני ופלוני והלכו להם למדינת הים', נאמן.

נז. לפי זה, למה אינו נאמן כשטוען 'החזרתיו לך שלא בעדים', מיהו שהיה יכול לומר 'פרעתיו בפני פלוני ופלוני והלכו להם למדינת הים' (רשב"ם)

דכיון דלא פרעו בפני עדים, לא היה יכול לומר פרעתי בפני פלוני ופלוני והלכו להם למדינת הים. דמילתא דעבדא לאיגלווי לא משקר איניש, פן יעשה בדאי היום ולמחר כי הדרי עדים ממדינת הים ויאמרן לא היו דברים מעולם.

נח. לרבה כשמסרו לאומן שלא בעדים יכול לטעון 'לא היו דברים מעולם' אלא אחר מסרו לי שמכרתו לו, אף כשראוהו עכשיו תחת ידו, מאי שנא מדברים העשויין להשאיל ולהשכיר ואמר אידך לקוחין הן בידי דאינו נאמן אף כשאין לו עדים שמסרו לו בפניהם? (רשב"ם)

משום דהתם שאלה ושכירות לכל שכניו אדם משאיל ומשכיר, אבל הכא מצי אמר אומן אינך רגיל לתקן בגדיך אצלי.

## דף מ"ה ע"ב

נב. מה שנינו בדין מי שראה עבדו ביד אומן שמלמדו אומנות, או טליתו ביד כובס, ואומר לו מה טיבו אצלך; (א) אמר האומן אתה מכרתו לי, אתה נתת לי במתנה, (ב) אמר 'בפני אמרת לאדם אחר למוכרו או ליתנו לי במתנה'?

(א) אמר האומן אתה מכרתו לי, אתה נתת לי במתנה: לא אמר כלום, דאומן אין לו חזקה.

(ב) אמר 'בפני אמרת לאדם אחר למוכרו או ליתנו לי במתנה': דבריו קיימין.

נג. למה אין לפרש הברייתא כאשר הוא לפנינו? והאידך ביאר רבה, באיזה אופן איירי הסיפא?

אין לפרשו כפשוטו: דמאי שנא רישא כאשר טוען האומן שהבעלים עצמן מכרין או נתנה לו במתנה דאינו נאמן, ואילו בסיפא שטוען האומן שאדם אחר מכרו לו ונתנו לו במתנה, יש לו חזקה.

וביאר רבה הסיפא: דלא איירי כשהטלית ביד אומן אלא ביוצא מתחת ידי אחר, שטוען שלקחו מן האומן. וכשתובע הבעל הבית לזה שעכשיו נמצא תחת ידו מה טיבו אצלך והלא מסרתיו לאומן לתקנו, משיב מן האומן קניתי ובמצותך מכרו לי, שבפני אמרת לו למוכרו לי, דנאמן במיהו דאי אמר ליה האי מחזיק לבעל הבית 'ממך קניתי', והיה נאמן משום דלאו אומן הוא. כי אמר ליה נמי 'יודע אני שמכרת אותו לאומן והוא מכרו לי', גם כן נאמן.

נד. מה הקשה אביי על רבה מן הרישא, דרק כש'ראה' בעל הבית טליתו ביד האומן, אין האומן נאמן?

דממה נפשך; אם יש עדים שמסרו לו הבעל הבית לתקן, למה לי שראה אותה עכשיו ביד האומן. הא כיון שהפקידוהו בעדים צריך להחזירו בעדים, ואפילו לא ראה אותה עכשיו תחת ידו לא יהא נאמן לטעון לקוחה היא בידי, אלא יביא בעל הבית עדים שמסרו לו, ויוציאו מידו.

ואם איירי בדליכא עדים שהפקידו אצלו, הרי מבואר מן הברייתא דמיהו כשראה אותן עכשיו ביד האומן, אין לו חזקה. וקשיא לרבה דאמר דהיכא דמסר שלא בעדים, אף באופן שראה עכשיו הטלית תחת ידו, יש לאומן חזקה, במיהו שהיה יכול לטעון לא היו דברים מעולם שלא נמסר לי החפץ בתורת אומן.

# קנין תורה

נח. והאיד תירין רבה הברייתא?

הברייתא מיירי כגון דאיכא עדים שמסרו לו, ומכל מקום בעינן שגם ראה הטלית בידו, דאז אין לו מיגו דהחזרתיו לך, שהרי רואין אותו עכשיו בידו, אבל אם לא ראה באמת היה נאמן במיגו דהחזרתו. ומכאן זה באמת חזר בו רבה והורה לאביו בזה דהמפקיד אצל חברו בעדים אין צריך להחזיר לו בעדים.

נז. לרבה לאחר החזרה, האם יש לאומן חזקה באופנים אלו, ולמה; (א) מסר לו בעדים ולא ראו עכשיו תחת ידו, (ב) מסר לו בעדים וראו עכשיו תחת ידו, (ג) לא מסר לו בעדים ולא ראו עכשיו תחת ידו, (ד) לא מסר לו בעדים וראו עכשיו תחת ידו?

(א) מסר לו בעדים, ולא ראו עכשיו תחת ידו: יש לאומן חזקה, משום דיכול לטעון החזרתיו לך, משום דהמפקיד אצל חברו בעדים אינו צריך להחזירו בעדים.

(ב) מסר לו בעדים וראו עכשיו תחת ידו: אין לו חזקה, משום דאינו יכול לטעון לקוח הוא בידי, שהרי מעידין עדים שבפניהם מסר לו בתורת פקדון, ואינו יכול לטעון החזרתו שהרי ראוהו תחת ידו.

(ג) מסר לו שלא בעדים ולא ראו עכשיו תחת ידו: יש לאומן חזקה, דמתוך שיכול לומר 'החזרתני לך' ונאמן משום דאין צריך להחזירו בעדים] או לא היו דברים מעולם, יכול לטעון לקוח הוא בידי.

(ד) מסר לו שלא בעדים וראו עכשיו תחת ידו: יש לאומן חזקה, דמתוך שיכול האומן לומר 'לא היו דברים מעולם' - שלא מסרתו לי אלא אחר מסרו לי שמכרתו לו והוא מכרה לי, כי אמר ליה נמי אתה מסרתו לי ומכרתו לי, נאמן.

נז. מה הדין בנותן טליתו לאומן, והאומן אומר שתים קצצת לי ובעל הבית אומר לא קצצתי לך אלא אחת; (א) כל זמן שהטלית ביד אומן, (ב) כבר נתן לו האומן טליתו, והאומן תובעו לשכרו בזמנו, (ג) כבר נתן לו האומן טליתו, וכבר עבר זמנו?

(א) כל זמן שהטלית ביד אומן: על בעל הבית להביא ראיה עדים כמה קצץ לו, משום דאומן יש לו מיגו דמצי למימר לקוח הוא בידי, ולכן יכול לטעון עד כדי דמיו של הטלית.

(ב) אם כבר נתן לו האומן טליתו, והאומן תובעו לשכרו בזמנו: נשבע האומן ונוטל מתקנת חכמים. [דאמרינן במס' שבועות (דף מ"ד): שכיר בזמנו נשבע ונוטל, משום דבעל הבית טרוד בפועליו הימנוהו לשכיר].

(ג) אם כבר נתן לו האומן טליתו, וכבר עבר זמנו: השכיר שהוא מוציא מחבירו, עליו להביא ראיה כמה קצץ לו.

## דף מ"ו ע"א

נח. למה אין להעמיד בברייתא הנ"ל דנאמן האומן כשהטלית תחת ידו במיגו שחיה יכול לטעון לקוח הוא בידי, כשיש עדים שבפניהם מסר לאומן?

דאם כן מסתמא גם בפניהם קצץ השכירות, וליחזי דיינין עדים מאי קאמרי כמה קצץ לו.

נז. מה קשה לאביו מהך ברייתא?

דמשמע דאיירי אפילו ראו עכשיו טליתו בידו [עי' שינון בהערה]. והיינו כרבה דאמר דאפילו היכא דראה הטלית בידו, היכא דליכא עדים שמסרו לו בתורת אומן, נאמן האומן. ולכאורה הוה תיובתא דאביו דאמר דאינו נאמן היכא דראה עכשיו הטלית בידו אף בדליכא עדי מסירה.

# קנין תורה

ב. והאיד תירצו אליבא דאביי, באיזה אופן איירי הברייתא?

בדליבא עדים שראו מסירת הטלית ליד האומן, וגם לא ראה עכשיו הטלית בידו, לכן היה האומן נאמן לומר לקוח הוא בידו. דהתם לכולי עלמא יש לו מיגו שהיה יכול לומר לא היו דברים מעולם.

בא. האיד דייקו ממשנתנו דאומן אין לו חזקה, דלא כרבה שאמר לעולם נאמן האומן עד דאיכא תרתי, עדים וגם ראה?

דהרי משמע ממשנתנו דרק אומן הוא דאין לו חזקה, הא איניש בעלמא דלאו אומן, יש לו חזקה. ולכאורה אם יש עדים שמסר בעל הבית טליתו בפניהם, ועכשיו ראה הטלית בידו, למה יהא לאחר חזקה. הא כיון דאיכא עדים דבתורת פקדון בא לידו וגם רואין אותו עכשיו בידו דלא מצי למימר החזרתיו לך, ודאי לא מזהימן לומר לקוח הוא בידו. אלא על כרחך איירי בדליבא עדים בשעת מסירה, והלכך אף על גב דרואין אנו אותו בידו, לאחר דלאו אומן יש לו חזקה. דכיון דלאו אומן הוא, יכול לומר לקוח הוא בידו. וכדאי גוונא קתני אומן אין לו חזקה, הרי אף היכא דליבא עדים אין לו לאומן חזקה היכא דראה.

בב. להלכה, המפקיד אצל חבירו בעדים, האם צריך להחזיר לו בעדים? (רשב"ם)

אין צריך להחזיר לו בעדים, דהא הדר ביה רבה לגבי דאביי. ולקמן (דף ע.). פסקינן, שאפילו המפקיד אצל חבירו בשטר אין צריך להחזיר לו בעדים.

בג. להלכה, המפקיד אצל חבירו בעדים, האם יכול לטעון שלי הוא שמכרו לו אחר כך; (א) כשעדיין ישנו לפקדון בידו לפנינו, (ב) כשלא ראו עכשיו הפקדון אצלו? (רשב"ם)

(א) כשעדיין ישנו לפקדון בידו לפנינו: אינו יכול לטעון כן, ויש ללמוד כן מדקאמר גמרא 'אי דאיכא עדים, אחר אמאי מהימן, ומיניה שמעינן שהמפקיד אצל חבירו בעדים ועדיין ישנו לפקדון בידו לפנינו, אינו יכול לטעון שמכרו לי אחר כך או משכנו בידו.  
(ב) כשלא ראו עכשיו הפקדון בידו: נאמן בשבועה, במיגו דאי בעי אמר החזרתיו לך.

בד. להלכה, ראה טליתו ביד חבירו שאינו אומן ולא הפקידו אצלו בעדים, ומכירין בו עדים שהיה של זה הטוען לזה מה טיבו אצלו, ואמר לו לקוח הוא בידו, מי נאמן?

נאמן התופס בה, דאין זה נאמן לומר הפקדתיו אצלו, מאחר שאין לו עדים על כך.

בה. מי שנתחלפו לו כליו בכלים של אחרים, האם מותר להשתמש בכלי האחר; (א) נתחלפו בבית האומן, (ב) נתחלפו בבית האבל או בית המשתה?

(א) נתחלפו בבית האומן: הרי זה ישתמש בכלי שקיבל מן האומן אף שאינם שלו, עד שיבא האחר שהוא בעל הכלי ויטול את שלו. [ויתבאר להלן מתי הדין כן].  
(ב) נתחלפו בבית האבל או בבית המשתה: הרי זה לא ישתמש בהן עד שיבא בעל הכלי ויטול את שלו, לפי שאינם שלו.

# קנין תורה

**סו. האיך ביאר רב בשם רבי חייא החילוק בין נתחלפו בבית האומן, לנתחלפו בבית האבל או בית המשתה?**

כיון שאדם עשוי לומר לאומן מכור לי טלית, הלכך איכא למימר שהאומן מכר טלית אחת שהוא מתקן במצות בעל הבית שצוה לו למוכרו, אבל טעה האומן ומכר טליתו של זה, ולכן נתן לו טלית זו מדעת עד שיחזיר לו את שלו. וכיון דמדעתו נתן לו, מותר להשתמש בה. מה שאין כן בבית האבל ובבית המשתה.

**סז. באיזה ב' אופנים אפשר להשתמש בכלי האחר גם כאשר נתחלפו לו בבית האומן?**

(א) אינו מותר אלא כשנתן לו האומן עצמו הטלית, דאיכא למימר מדעת עשה. אבל אם אשתו ובניו של האומן נתנו לו הטלית, לא ישתמש בהן משום דיש לומר שטעו ונתנו לו טלית של אדם אחר.  
(ב) גם כשהחזירו לו האומן עצמו לא אמרן דמותר להשתמש בו, אלא כשאמר לו 'הילך טלית זו', דאיכא למימר דלחכי לא אמר ליה 'טליתך' לפי שאין זו שלו, ומדעת נתן לו חליפי טליתו שלו. אבל אם אמר לו 'הילך טליתך' אינו יכול להשתמש בו, משום דכסבור האומן שזו היא שלו, וטעות הוא, והלכך אסור להשתמש בו שלא מדעת.

**סח. מה אמר אביי שעושיין רמאי דפומבדיתא כשאומר בעל הבית לאומן תן לי טליתי שמסרתי לך לתקן?**

שמישיב האומן לא היו דברים מעולם. ואם אומר בעל הבית, הא יש לי עדים שראו אותו אצלך, אומר לו האומן, זהו של אדם אחר. ומיהו העדים אין מכירין בו יפה אם זה הוא, לכן אומר לו הבעל הבית הוצא אותו שיראו העדים הבגד שאתה אומר אחרינא הוא ואמת דבריק, והוציא עצמך מן החשד. אומר לו האומן, לא אוציאנו, דבשביל טענותיך של הבל לא אראה לך ממון אחרים. וזהו הרמאות, דבאמת שלא לשם שמים מתכוין, אלא לגנוב את טלית חבירו מתכוין.

## דף מ"ו ע"ב

**סמ. מה אמר רבא לאביי על זה?**

אף על פי שרמאים הן, שפיר אומר כן האומן, דאפילו כשרים שבישראל יכולין לטעון כן. דהא שנינו בברייתא שאם 'ראה' טליתו ביד האומן, משמע שרואה עכשיו ובעדים, ואז מוציאין מידו. אבל זה שאינו רואה טליתו ביד זה האומן וגם העדים כשראווהו לא הכירוהו אם זה הוא, אינו יכול לכוף האומן להוציא הבגד כדי לראות אם הוא שלו או של אדם אחר.

**ע. איזה עצה נתן רב אשי שיהא מצי משוי ליה 'ראה'?**

שישתדל לאומן בדברים עד שיראהו לו בפני עדים. כגון שיאמר לו בעל הבית דרך ערמה בחשאי, אמאי אתה תופס טלית שלי, לאו משום שיש לך מעות אצלי, ואתה ירא שלא אכפור בך. איני כופר בך, ואף אתה אל תכפור לי ולעכב בה היותר מכנגד מה שאני חייב לך, הוציאה בפני בני אדם שבקיאין בשומא, ונשיימיה, ותקח את שלך, והחזר לי המותר אם יש יותר.

**עא. ומה השיב רב אחא בריה דרב אוי על זה?**

שגם האומן כל שכן שיהא ערום ומכיר בערמתו, ויאמר לא צריכנא לשומא דידך, דכבר שיימוה ראשונים לפני בואך ואין שוה כלום יותר מן החוב שאתה חייב לי.

# קנין תורה

עב. האם יש לאריס חזקה; (א) סתם אריס, (ב) אריס של בתי אבות?

(א) סתם אריס: יש לו חזקה, דעד האידנא שהיה באריסות היה נוטל רק חצי כדין אריס, והשתא שאכלה כולה שלש שנים, כיון אין זה דרך אריסים היה לו לבעל השדה למחות, ויש לו חזקה.

(ב) אריס של בתי אבות: אין לו חזקה, שרגילין לשמור שדות של משפחה זו מעולם הן ואבותיהן באריסות, ולא היו יכולים להחליפו באריסים אחרים. ואותן אריסים נוהגים לאכול כל הפירות ב' וג' שנים ואחרי כן יאכלו הבעלים כמו כן, הלכך אין להם חזקה.

עג. אריס של בתי אבות שהוריד אריסין תחתיו אותן ג' שנים, האם יש לו חזקה באופנים אלו, ולמה; (א) כשלא עשה עמהן כלום, (ב) כשעשה עמהן?

(א) כשלא עשה עמהן כלום: יש לו חזקה. משום דלא עביד בעל הבית דנחתי אריסין נכרים בארעיה בלא רשותו ושתיק, שמא יקלקלו שדותיו.

(ב) כשעשה עמהן: אין לו חזקה. דאף על גב דהיכא דהוריד אחר תחתיו יש לו חזקה, הכא אין לו חזקה, דכי האי גוונא לא קפיד בעל השדה מאחר שגם הוא עושה עמהן, ויש לומר דרשות נתנו לו להוריד אריסין עמו, אם טורח הוא לו לעשות לבדו.

עד. מה הם צדדי הספק האם אריס שהורידהו ראובן יכול להעיד לו לראובן להעמיד השדה בידו?

מי הוי נוגע בעדות משום דנהנה מן פירות השדה או לא.

עה. האידן תירצו הא דאמר שמואל אריס מעיד, ואילו כברייא שנינו דאריס אינו מעיד?

הא דשנינו כברייא אריס אינו מעיד, איירי כשיש פירא בארעא ועדיין לא נטל האריס חלקו. דבאופן זה נחא ליה לאריס שיעמוד הקרקע ביד בעלים הראשונים, כיון שאם יטול שמעון השדה יטול גם הפירות כדין נגול. והא דאמר שמואל אריס מעיד, איירי בדליכא פירא בארעא, וגם לא טרח בה האריס כלום בשנה זו. ובאופן זה יכול להעיד, כיון דלא מרויח מידי בהאי עדות.

עו. למה אין צריך לחוש אף בדליכא פירא בארעא, שהאריס רוצה שהשדה יעמוד ביד ראובן, כדי שיהא מורידו באריסות? (רשב"ם)

דהא אפשר למצוא שדות הרבה שיתנו לו באריסות. וגם מי יודע אם יעשנו ראובן אריס שלו, הא אם ירצה יעשה, ואם ירצה יחדל.

עז. האם מעיד ערב ללוה על קרקע שלו להוציאה מן המערער, ובאיזה אופן?

יכול להעיד ורק באופן שיש ללוה ארעא אחריתי שיוכל המלוה לגבות הימנה את חובו ויפטר הערב, ונמצא שאין הערב מרויח כלום במה שמעמיד שדה זו ביד לווה, שהרי בלאו הכי לא היה המלוה גובה ממנו אלא מקרקע האחר שיש לו להלוה.

# קנין תורה

**עח. אף כשיש ארעא אחריתי ללוח, למה אין חוששין שמתכוין הערב שיהיו שדות הרבה ביד הלוח, שאם חייב הלוח עדיין לבעל חוב אחר שיגבה תחלה קרקע האחת ויגבה המלוח קרקע השנית, ונוגע בעדותו הוא? (רשב"ם)**

דכולי האי לא חייש שמא לא יפרע הלוח בזמנו, ואם תמצא לומר לא יפרע, שמא יבא מלוח אחר ויגבה, ואחר כך יבא מלוח זה ויפרע ממנו, דשני חששות לא חייש.

**עט. האם מעיד מלוח ללוח, ובאיזה אופן?**

מעיד, אבל רק באופן שיש ללוח ארעא אחריתי שיכול המלוח לגבות ממנו, יכול להעיד.

**פ. מוכר שמכר לשני בני אדם בזה אחר זה, האם לוקח ראשון מעיד ללוקח שני, ובאיזה אופן?**

מעיד, אבל רק באופן שיש ארעא אחריתי שיכול בעל חוב של המוכר לגבות ממנו יכול להעיד.

**פא. באיזה ב' אופנים 'יש לו ארעא אחריתי' שאז יכול לוקח שני להעיד ללוקח ראשון? (רשב"ם)**

(א) כשיש להמוכר קרקע אחרת בת חורין דליהדר עלה בעל חוב דידיה.  
(ב) כשיש ללוקח שני עוד קרקע אחרת שלקח מהמוכר, שבעל חוב דמוכר גובה הימנה לפני שיכול לגבות מלוקח ראשון, כדין בעל חוב שגובה מלוקח אחרון, ורק אם אין לו גובה משלפניו.

## דף מ"ז ע"א

**פב. מהו סברת המחלוקת האם ערב קבלן שדינו דממי שירצה המלוח יפרע תחלה מעיד ללוח?**

יש אומרים דמעיד לו ללוח, כמו בסתם ערב.  
ויש אומרים שאינו מעיד לו, דנוגע בעדות הוא, דניחא ליה להעמיד שני הקרקעות בידו של לוח, כדי שיהיו לו הרבה קרקעות, ויבורית ובינונית שיכול המלוח לגבות ממנו. שאם יבוא מלוח לגבות בינונית דקבלן כדין בעל חוב שדינו בבינונית, יאמר לו הקבלן אתן לך בינונית דלוח. והלכך הוה נוגע בעדות, דאי לא הוה ללוח בינונית לא יגבה המלוח אלא מבינונית דקבלן, שהרי יכול לגבות ממי שירצה.

**פג. למה ליכא חשש זה אצל ערב סתם, שרוצה שיהא ביד הלוח קרקע בינונית? (רשב"ם)**

דקיימא לן דכל כמה דאית ליה ללוח למיפרע מידי ואפילו זיבורית, לאו כל כמיניה דמלוח למיהדר גבי ערב.

**פד. מה פסק רבי יוחנן גבי אלו, (א) בן אומן שאין הוא עצמו אומן, (ב) בן אריס, (ג) בן גזלן, (ד) בן בנו של גזלן?**

(א) בן אומן שאין הוא עצמו אומן: יש לו חזקה. (ב) בן אריס: יש לו חזקה. (ג) בן גזלן: אין לו חזקה. (ד) בן בנו של גזלן: יש לו חזקה.

**פה. באופן שבאו בטענת אביהם, מה הדין בבן אומן ובן אריס?**

אין להם חזקה.

# קנין תורה

**פא.** למה בבן גזולן שאומר אבינו הורישנו לנו, אין טוענין ליורש? (רשב"ם)

כיון דמכח גזולן קאתי והוא עצמו לא היה נאמן.

**פב.** מה הדין בבן גזולן שטוען אני בעצמי קניתי אותה ממך?

יש לו חזקה, שהרי יש לו טענה מעלייתא.

**פג.** באיזה ציור הוא נפקא מינה בין בן אומן ובן אריס, לבן גזולן?

כשבאים בטענתא דאבוהון, ואמרו עדים 'בפנינו הודה לו המערער לאביהן של אלו שמכרו להם'. הלכך בן אריס ובן אומן יש לומר שאומרים האמת שאביהם קנאם, שהרי הודה שהוא מכרו להם, והודאת בעל דין כמאה עדים. אבל בן גזולן, אף על גב שהודה המערער לאביו, מכל מקום אינו נאמן לומר לקוח הוא ביד אבי. שמה שהודה להגזולן יש לומר שלא עשה כן רק מתוך פחד מן הגזולן. וכדאמר רב כהנא, אי לאו דאודי ליה נגזל לגזולן, היה מוסר אותו ואת חמורו לפקיד המלך, שסתם גזולן גברא אלמא הוא.

**פד.** כבא בטענתא דאבוהון, למה בן בן הגזולן יש לו חזקה?

שהוא טוען רק מאבי ירשתי, ואביו הרי לא היה גזולן. וכי האי גוונא טוענין ליורש, דאילו היה אביו קיים הוה טעין 'ממך קניתי' והיה נאמן כיון שלא בא מכח אביו, והלכך אף אנו נטעון כן בשביל היורש.

**פה.** באיזה אופן מצינו בן גזולן שיש לו חזקה, ואף על גב דלא בא מכח טענת עצמו?

כשאומר שירש החפץ מאביו, שירשו מאבי אביו והוא לא היה גזולן. ולכן נאמן בן הגזולן, דמיגו שהיה יכול לטעון זבנתה מינך, כי אמר נמי זקני הורישנו לאבי ואבי הורישני, נאמן, דחזקה שיש עמה טענה מעלייתא היא.

**פז.** באיזה אופן מצינו בן בנו של גזולן דאין לו חזקה?

בדאתי בטענתא דאבא דאבוה, ולכן אין לו חזקה משום דאבי אביו גזולן היה.

**פח.** איזה 'גזולן' אין לו חזקה? (ב' דרכים)

(א) כגון שהוחזק על שדה זו בגולנותא. ודוקא בההוא שדה הוא דאין לו חזקה, אבל בשאר שדות יש לו חזקה.  
(ב) באותן שהורגין נפשות על עסקי ממון, ואין להן חזקה בשום קרקע בעולם, לפי שכל אדם ירא למחות בהן.

**פט.** אומן שירד מאומנותו ושוב מחזיק בה, או אריס שירד מאריסותו, האם יש להם חזקה?

יש להם חזקה.

**פז.** מה הדין בבן שהפליג מאביו ואין סמוך עוד על שולחנו, האם יש לו חזקה? והאם יש בזה רבותא?

יש לו חזקה. ויש בה רבותא, דסלקא דעתך אמינא אחולי אחיל האב גבי דבן פירות שאכל בשלש שנים, ולפיכך לא ערער ולא תיהוי חזקה, קא משמע לן דלא מחיל, ומדלא מיחה יש לו חזקה.

# קנין תורה

דף מ"ז ע"ב

**צה.** אשה שנתגרשה, באיזה אופן יש רבותא בזה שיש לה חזקה? ולמה באמת יש לה חזקה?

**הרבותא:** באופן שהיא 'מגורשת ואינה מגורשת', כגון זרק לה גט ספק קרוב לה ספק קרוב לו. דדין הוא שבעלה חייב במזונותיה כיון דאכתי אגידא ביה. ואם כן איכא למימר שהניח לה בעל קרקע זו בידה כדי שתיוון מפירותיה ולא היא חזקה.

**הטעם שיש לה חזקה:** דכיון שהתחיל בגירושין והוא שונא לה, ודאי לא יחד לה קרקע למזונותיה, כי בטורח יתן לה מזונות בצמצום כשיחייבוהו בית דין, וכיון ששתק ולא מיחה בודאי שלה הוא.

**צו.** מה הדין באלו שהביאו שטר אי עדי מכירה לראיה לחזקתן, ולמה; (א) אומן וארים, (ב) גזולין?

(א) אומן וארים: ראייתן ראייה ומעמידין שדה בידן.

(ב) גזולין: אין ראייתו ראייה, משום אי לאו דהודה בעל הבית לגזולן או שכתב לו שטר מכירה, היה מוסר אותו ואת חמורו לפקיד המלך.

**צו.** במשנה דתנן במס' גיטין, שהלוקח מסיקריקון, וחזר הלוקח ולקח שדה זו מבעל הבית, מקחו בטל, באיזה אופן חזר ולקחו מבעל הבית; לרב, לשמואל?

**לרב:** דוקא כשרק אמר לו הבעל בית בפני עדים 'לך חזק וקני', ולא קיבל מעות, וגם לא כתב לו בעל הבית שטר אמרינן דמקחו בטל. אבל אם כתב לו בעל הבית שטר, ודאי אקני ליה.  
**לשמואל:** אפילו כתב לו שטר לא קנה, משום דאמרינן שכתב לו השטר מאימת הסיקריקון. ורק אם כתב שטר עם אחריות נכסים מקחו קיים.

**צו.** מה בא רב הונא לאשמעינן באמרו גזולין שהביא ראייה אין ראייתו ראייה, יותר ממה שנתבאר כבר במשנה במס' גיטין דהלוקח מסיקריקון וחזר ולקח השדה מבעל הבית מקחו בטל?

לאפוקי מדרב שאם כתב לו שטר מקחו קיים, אלאשמעינן כדשמואל שאף אם כתב לו שטר אינו מועיל.

**צו.** לשיטת רב ביבי בשם רב נחמן, מה הדין באופן שהביא הגזולן ראייה בשטר שכתבו העדים שראו ששילם הגזולן לבעל הבית מעות, האם זוכה; (א) בקרקע, (ב) במעות?

(א) בקרקע: אין הגזולן זוכה בהקרקע.

(ב) במעות: צריך הגזול להחזיר המעות שקיבל מן הגזולן, ולא קנסינן ליה להפסיד מעותיו.

**ק.** ומה הדין היכא דהביא הגזולן שטר או עדים שאומרים 'בפנינו חודה לו נגזל לגזולן שקיבל ממנו הדמים', האם זוכה, ולמה; (א) בקרקע, (ב) במעות?

אינו זוכה אפילו במעות. שיתכן שבאמת לא קיבל הגזול מעות מן הגזולן, ומכל מקום הודה שקיבל, כדאמר רב כהנא, דאי לאו דהודה לו, היה מוסר אותו ואת חמורו לפקיד המלך.

# קנין תורה

קא. מזה הדין בתלויחו וזבין; לרב הונא, לרב כיבי?

לרב הונא: זביניה זביני. לרב ביבי: אין זביניה זביני, אלא שצריך הנגזל להחזיר המעות שקיבל מן הגזלן.

קב. למה אין לפרש טעמו של הונא שתלויחו וזבין זביניה זביני, משום דרוב חפצים וכלי ביתו וטליתו שאדם מוכר, אי לאו דאנים ודחיק במעות לא הוה מזבין, ואפילו הכי הוה זביניה זביני בעל כרחו אפילו לא גמר ומקני?

דיש לדחות, דילמא שאני אונסא דנפשיה שצריך למעות ומתוך כך מוכר חפציו מדעתו, דהתם איכא למימר גמר ומקני, מאונסא דאחריני שמכריחין אותו למכור דהתם לא גמר ומקני.

## דף מ"ח ע"א

קג. האיך מתפרש הפסוק בהקרבת קרבנות 'יקריב אותן' דמשמע כופין אותן, 'לרצונו' דמשמע שיהא ברצונו?

שכופין אותו עד שיאמר 'רוצה אני'.

קד. למה אין לפרש טעמו של רב הונא שתלויחו וזבין זביניה זביני, דנלמד מהקרבת קרבנות דהיכא דכופין אותו עד דאמר מתוך יסורין 'רוצה אני' קרינא ביה לרצונו, דגמר בלבו להקריב, וכן לענין זביני בשאמר 'רוצה אני' גמר בלבו למכור?

דיש לדחות דלמא שאני התם דניחא ליה דתיהוי ליה כפרה, וכי אמר 'רוצה אני' ודאי בלב שלם קאמר ליה.

קה. ולמה אין לפרש שהראיה לדברי רב הונא הוא מסיפא דההוא ברייתא דשנינו, וכן אתה אומר בניי נשים, שכופין אותו עד שיאמר 'רוצה אני' הרי דבאומר רוצה אני גמר בלבו להקנות?

דדלמא התם נמי לכן כי אמר 'רוצה אני' גמר בלבו לגרשה משום דמצוה קעביד, מאחר שחייבוהו חכמים להוציא, דמצוה לשמוע דברי חכמים. אבל הכא שאינו מקיים דברי חכמים בזה שמוכר קרקעו, באמת לא גמר בלבו להקנות.

קו. למסקנא, מניין לו לרב הונא דתלויחו וזבין זביניה זביני?

רב הונא מסברא דידיה קאמר, דמתוך יסורים גמר בלבו ומקני, הואיל ואיכא תרתי יסורים ומתן מעות דלא מפסיד מידי.

קז. מזה הדין בנט מעושה באותן שכופין ליתן נט; (א) כפוחו ישראל, (ב) כפוחו עובד כוכבים?

(א) כפוחו ישראל: כיון שאמר 'רוצה אני', הגט כשר. (ב) כפוחו עובד כוכבים: אם כפה אותו מעצמו, אף על גב דאמר 'רוצה אני' הגט פסול. אבל אם אמרו בית דין של ישראל לעכו"ם לומר לו 'עשה מה שישאל אומר לך', הגט כשר דהשתא נמי מצוה לשמוע דברי חכמים.

קח. האיך מתריץ רב הונא הא דבכפוחו עכו"ם הגט פסול, הרי אף שהבעל לא מפסיד מידי בנתינת הגט, מכל מקום לא אמרינן דאגב אונסיה מגרשה כיון דלאו מצוה קעביד?

דהתם באמת דבר תורה אפילו בעובד כוכבים שכפה אותו, הגט כשר, דאגב אונסיה גמר וגרש כיון דלא מפסיד מידי. והא דתנן בעובד כוכבים פסול, היינו רק מדרבנן, כדי שלא תהא כל אחת ואחת הולכת ותולה עצמה ביד עובד כוכבים להחניף לו ולזנות עמו, עד שיכריח את בעלה לגרשה.

# קנין תורה

קמ. האיך יתריץ רב הונא, הא דתנן לקח מסיקריקון וחרור ולקח מבעל הבית מקחו בטל, ולא אמרינן התם אנב אונסיה דסיקריקון גמר ומקני בעל הבית, כיון שנתן לו מעות ולא מפסיד מדי?

(א) לרב באמת לא איירי המשנה אלא בשרק אמר לו בעל הבית ללוקח 'לך חזק וקני' ולא כתב לו שטר ראייה, אבל אם כתב לו שטר ראייה באמת קנה הלוקח [דאי לאו שנתן לו מעות לא היה עושה לו שטר; תוספות].  
(ב) ולשמואל, אף בשטר נמי לא קנה [דאמרינן דמחמת אונס נתן לו שטר; שם], אבל כשבאמת נתן הלוקח מעות מודה שמואל דמקחו קיים, דאגב דבעל הבית מקבל זוזי, גמר ומקני.

קי. למה אין להקשות על רב הונא, מהא דאמר רב ביבי בשם רב נחמן, שהנגזל צריך להחזיר המעות שקיבל מן הגזול, הרי מבואר דאף בשנתן הגזול מעות לנגזל לא קנה?

הא דרב ביבי מימרא הוא שהיה אומר משום אחרים ואינה לא משנה ולא ברייתא. ורב הונא לא סבירא ליה מימרא זו.

## נכוח לראש משביר

ידידינו הנגידיים הנכבדים, רודפי צדקה וחסד, אוהבי תורה ומוקירי רבנן ותלמידיהון

## משפחת רובין שיחיו

### נציבי חודש טבת

לעיי"נ הרבני החסיד המפורסם  
מו"ה ארי' (לייבל) ב"ר יונה ע"ה

זכות התורה תעמוד להם להתברך בכל משאלות לבם לטובה לאורך ימים ושנים טובות,  
ויתקיים בהם הבטחת נביאי אמת וצדק, לא ימושו מפיק ומפי זרעך אמר ה' מעתה ועד עולם.

בברכת התורה

הנהלת חבורת קנין תורה

| ויחי      | תשפ"ו     | לימוד היום | חזרת אתמול | חזרת החודש |
|-----------|-----------|------------|------------|------------|
| זונטאג    | ח' טבת    | מד.        | מג.        | לד:        |
| מאנטאג    | ט' טבת    | מד:        | מד:        | לה.        |
| דינסטאג   | עשרה בטבת | מה.        | מד:        | לה:        |
| מיטוואך   | י"א טבת   | מה:        | מה:        | לו.        |
| דאנערשטאג | י"ב טבת   | מו.        | מה:        | לו:        |
| פרייטאג   | י"ג טבת   | חזרה       |            |            |
| שבת       | י"ד טבת   | חזרה       |            |            |

| ויגש      | תשפ"ו                 | לימוד היום | חזרת אתמול | חזרת החודש |
|-----------|-----------------------|------------|------------|------------|
| זונטאג    | ז' דחנוכה-ב' דר"ח טבת | חזרה       |            |            |
| מאנטאג    | זאת חנוכה             | מב:        | מב.        | לג.        |
| דינסטאג   | ג' טבת                | מג.        | מב:        | לג:        |
| מיטוואך   | ד' טבת - ניטל         |            |            |            |
| דאנערשטאג | ה' טבת                | מג:        | מג.        | לד.        |
| פרייטאג   | ו' טבת                | חזרה       |            |            |
| שבת       | ז' טבת                | חזרה       |            |            |

### זונטאג בשלח - ז' שבט

בחגיגה לימוד החודש: דף מב. (מתני') - דף נג. (ואמר רב אסי א"ר יוחנן)  
בחגיגה חזרת החודש: דף לב. (ההוא דאמר לחבריה) - דף מב. (מתני')

### - איסור השגת גבול -

כל הזכויות ובכללן זכות צילום או העתקה אף לחלקים שמורות לחבורת קנין תורה ד'באבוב  
ואין רשות לצלם או להעתיק באיזה אופן שהוא ללא רשות בכתב מהנהלה: 718-438-1188 x3  
הערות על הגליון יתקבלו ברצון ע"י אימיל: kinyantorah@amideizion.org, או פקס: 718-298-2044

| שמות      | תשפ"ו          | לימוד היום | חזרת אתמול | חזרת החודש |
|-----------|----------------|------------|------------|------------|
| זונטאג    | ט"ו טבת        | מו:        | מו.        | לז.        |
| מאנטאג    | ט"ז טבת        | מו:        | מו:        | לז:        |
| דינסטאג   | י"ז טבת - ניטל |            |            |            |
| מיטוואך   | י"ח טבת        | מו:        | מו:        | לח.        |
| דאנערשטאג | י"ט טבת        | מו:        | מו:        | לח:        |
| פרייטאג   | כ' טבת         | חזרה       |            |            |
| שבת       | כ"א טבת        | חזרה       |            |            |